

מצוות ישיבה בסוכה

**Groupe d'étude
Beth hamidrach Sarcelles
26 bis avenue du 8 mai 1945
95200 Sarcelles**

Voici les problématiques évoquées dans notre feuillet:

- 1/ Quel est la source de la mitsva de résider dans la soucca?
- 2/ Pourquoi la Torah emploie-t-elle le mot תשבו ?
- 3/ comment réaliser la mitsva de résider dans la soucca ?
- 4/ Qu'appelle t-on מצטער ?
- 5/ Pourquoi le מצטער est-il exempté de la mitsva de soucca ?
- 6/ Y a t il une différence le premier soir de souccot ?
- 7/ Est ce qu'une soucca construite dans un endroit où la personne sera מצטער de dormir est valable pour accomplir la mitsva de manger dans la soucca ?
- 8/ Si non, comment faire dans les endroits dans le monde où il fait très froid à Souccot ?
- 9/ Quel est le din pour un malade par rapport à l'obligation de résider dans la soucca ?
- 10/ Quelle est la halakha pour les gens qui sont en déplacement durant hol hamoed souccot ? Doivent-ils impérativement manger dans une soucca ?
- 11/ Qu'en est il des gens qui travaillent durant hol hamoed souccot et qui n'ont pas de soucca à leur travail ?

עין משפט
גר מצוה

[illegible]

מסורת
הש"ס

גבר! או יהי אנשים
היו ממים קנפא
ולא יכלו לעשה
ביום ההוא וקרבו
משה ופני אהרן
ההוא:
(מסעבר)
בו האנק דם ממים
לא תעשה בקרד
עלד ונעלד
ברגלד ולא תעשה
שקם ולתם אנשים
תאכל:
(יחזקאל)
גו והקבתי חקבם
וכד שרירם
והנחתי על כל
האדם וכל האדם
יחזקאל

achi

בשעה שהוא לובש או מתעטף אבל אחר שהשקה או מתעטף צליית או לבש תפילין חייב ואין זה קרוי עוסק במצוה וכן רב חסדא ורבה בר רב הונא דהו גנו ארקתא דנהרא אע"פ שהיו יכולין ללכת לסוכה פטורין משום דהואיל שהיו הולכים לדבר מצוה ועדיין לא הגיעו לשם היו כמוליד אצידת בהמה להשקות דפטור. מא"י:

ו[דף כה ע"ב] **אמר ר' אבהו** בר זבדא אמר רב [ג] **אבל חייב בסוכה** פשיטא מהו דמימא הואיל ואמר רבא מנטער פטור מן הסוכה האי נמי מנטער הוא צישיבת הסוכה יותר מצישיבת הבית [ק] **דאבל חפץ הוא להיות מתבודד ויושב במקום צער ואפילה כדי להיות טרוד בצערו** קמ"ל הנ"מ צערא דממילא [י] **אבל הכא** איהו קמנטער נפשיה [ז] ומבועי ליה ליחוצי דעתיה:

גבו' ת"ר חולה שאמרו לא חולה שיש בו סכנה אלא אפי' חש צעיונו ואפילו חש צראשו * **אמר רש"י** ג' פעם אחת חשתי בעיני בקסרי והחיר (לי) רבי יוסי לישן לי ולמשמשי חוץ לסוכה רב שרא ליה לרב אחא ברדלא [כ*] **למיגני** צילתא בסוכה משום בקי רבא שרא ליה לרב אחא (ברדלא) [זכר אדא]

למיגני בר ממטללחא משום סירחא דגרגישהא [ל] ומיירי באכסניא דאי צביתו היאך עשה סוכה מתחלה בדבר שהיה מנטער לישן בה ופטור משום מנטער א"י [גרגישהא] היא גופסית [מ] וכשהמטר יורד עליו הוא מקרית. כחז בספר המצות דוקא למיגני [נ] אבל למיכל אסור ולא מייסתר דיותר מויק הריח בשעת אפילה ונקט למיגני לבידחא משום דחמירא שינה מאכילה דאובלין אכילת עראי חוץ לסוכה ואין ישנים שינה עראי חוץ לסוכה רבא לטעמיה דאמר רבא מנטער פטור מן הסוכה * והאגן תנן חולין ומשמשיהן פטורין מן הסוכה חולה אין מנטער לא אמרי חולה הוא ומשמשיהן פטורין מנטער הוא אין משמשיהן לא * **יג ברתג'י** אובלין ושותין עראי חוץ לסוכה * מעשה והביאו לפני ריב"ז לטעום את התבשיל ולרש"י ג' שתי כוחות ודלי של מים ואמרו העלוס לסוכה וכשנחתו לרבי גדוק אובל פחות מכביה נטלו במפה ולא נטל ידיו ואכלו חוץ לסוכה ולא בירך לאחריו *:

מתחלה לא היו סוכה כיון דלעזרי קיימא. מרדכי (ס' פ"ט) * ובשינה סומכין העולם על דבר שיראים מן האנה והיו כחולה שאין בו סכנה או במנטער דפטור. מרדכי (ס' פ"ט) * **תש"ח** * כתב רבינו שמחה כל הפטור מן הסוכה ואינו יולא אין מקבל שבר והדיוטים הם. הג"ה צמיימוני (פ"ו פ"ק צ"ג):

Morde'hai rapporté dans le hagaot achri(juste au dessus)

[שם] **דאמר רבא** מנטער פטור מן הסוכה כתב רצ"י אליעזר ממין צ"י פ"י שיש לו צער מן הסוכה וצאלחו ינאל דכעין דירה צעין ואין דרך בני אדם לעמוד צדירחם בצער * **ושיעור** לצער כדחנן ירדו גשמים מאימתי יש לו לפנות כו' ומי שאינו בקי צוה השיעור יתן לבו אם הוא מנטער צאותו ענין שבצער זה היה יוצא מציבו היה רשאי ללכת ממוכחו ודוקא ששעה סוכתו מתחלה במקום הראוי לאכול ולשתות ולשן בה ויולד לו הצער אח"כ אבל עשאה מתחלה במקום הראוי להצטרך באכילתו או בשתייתו או בשניה כגון שירא מגנבים ומלסטים לא מביעיא דלא מיפטור בה אלא אפי' אין סכנה באכילה ושחיה אלא בשניה לא ילא ידי חובתו כלל אפילו אכילה דכיון דאינו יכול לעשות בה כל צרכיו אכילה ושחיה ושניה בלא צער

מתחלה לא היו סוכה כיון דלעזריה קיימא. מרדכי (ס' פ"ט) * **תש"ח** * כתב רבינו שמחה כל הפטור מן הסוכה ואינו יולא אין מקבל שבר והדיוטים הם. הג"ה צמיימוני (פ"ו פ"ק צ"ג):

באכילתו או בשתייתו או בשניה כגון שירא מגנבים ומלסטים לא מביעיא דלא מיפטור בה אלא אפילו אין סכנה באכילה ושחיה אלא בשניה לא ילא ידי חובתו כלל אפילו אכילה דכיון דאינו יכול לעשות בה כל צרכיו אכילה ושחיה ושניה בלא צער

מתחלה לא היו סוכה כיון דלעזריה קיימא. מרדכי (ס' פ"ט) * **תש"ח** * כתב רבינו שמחה כל הפטור מן הסוכה ואינו יולא אין מקבל שבר והדיוטים הם. הג"ה צמיימוני (פ"ו פ"ק צ"ג):

סימן צב

וכן משמע התם מפרש"י³. וא"כ אפי' כשתחשוב ז' על ז' באלכסון, הוי ליה י' טפחים פחות חומש, ובעינן בין באכילה ובין בשינה דלהוי ראשו ורובו בסוכה, וראשו ורובו של אדם הוי טפי מי' טפחים לפי חשבון דלעיל, והיאך שיערו חכמים שיעור סוכה שלא יוכל לישן בה בראשו ורובו⁴. ואע"ג דהוי ראוייה לאכילה הא כתב רא"ם במרדכי פ' הישן⁵ דסוכה שאינה ראוייה לשינה אפי' שראוייה לאכילה ולשתייה, אינו יוצא בה י"ח כלל. אלא ע"כ אורחיה הוא לפעמים לישן בכפיפת גופו ואיבריו, ולא מיקרי מצטער בהכ"כ.

שאלה: מי שצר לו המקום בסוכה לשינה בענין זה שאינו יכול לישן בפשוט גופו ורגליו, מיקרי בה"ג מצטער או לאו.

תשובה: יראה דלא מיפטר בשינה מסוכה מפני מצטער זה¹. ונראה להביא ראייה לזה מהא דקיי"ל דשיעור סוכה לפחות הוא ז' טפחים. ושיעור גופו של סתם בני אדם הן ג' אמות שהוא י"ח טפחים, כדאיתא פ' מי שהוציא והו (עירובין מת, א). ובפ' המצניע גבי המוציא משא למעלה מי' (שבת צב, א), הוכיחו התוס'² דגופו של אדם בלא ראשו הוי י"ח טפחים,

קפר

חכם

שאלה צד

צבי

אם יוצאין בסוכה העשויה במקום שא"א לישן בה

כמו שצאמת עקרה, ומסתמא אין דרך לישן שם כיון שהרוח מזויה שם כל שעה ונוחה ליעקר⁽¹⁾, ואין אדם ישן בדירה כזו⁽²⁾, ואפ"ה עשה רבי עקיבא כדי לאכול שם, ש"מ דאף שאינה ראוייה לישן בה יוצא בה ידי חובת אכילה.

והנה"ע"ד דעיקר פלוגתאיהו דרבי ורבנן [סוכה ג' ע"א] אי בעינן ד' אמות או סגי בז' טפחים היא כצבא זו, אי בעינן שתהא הסוכה ראוייה לשינה נמי ולהכי בעינן ד' אמות, כדאשכחן [עירובין מ"ח ע"א] לענין ד' אמות צרה"ר דטעמא משום דבשינה בעינן האי שיעורא, או סגי צרה"ר לאכילה ולהכי סגי בז' טפחים כדי ראשו ורובו ושלחנו⁽³⁾, וקיי"ל כרבנן [סוכה ג' ע"א].

ובהד"ש [סוכה כ"ז ע"ב] אמרינן כל האזרח מלמד שכל ישראל יוצאין בסוכה אחת, ופירש"י [ד"ה כל האזרח] דמשמע סוכה אחת לכל ישראל שישבו בה זה אחר זה. ואין ספק דאף דבאכילה ראויין לאכול זה אחר זה, דהיינו שיאכלו אלק או רבוא כאחד ואח"כ אלק או רבוא אחר, אבל לענין שינה כיון שעיקר מנוחת שינה בסוכה היא איש ואשתו [שו"ע או"ח סי' תרל"ט ס"ב דרמ"א] אי אפשר לשני אנשים ונשותיהם לישן בסוכה אחת, ואי בהפסק מחילה אינה סוכה אחת אלא כמה סוכות, ולפי סברת המרדכי הג"ל אף מנוחת אכילה לא יצאו⁽⁴⁾, אלא ודאי לאו מילתא היא ולמאי דחזיא מיהא נפיק בה⁽⁵⁾. נ"ל.

צבי אשכנזי ס"ט

בזה שכתב במרדכי פ' הישן [סוכה רמז תש"מ] דאם עשה סוכה בתחלה במקום הראוי להצטער בשינה, לא יצא ידי חובתו כלל אפילו באכילה. אינו נראה לי כלל דתשבו כעין תדורו לאו על אופן הסוכה קאי באיזה ענין תהיה עשויה, אלא על אופן הישיבה באיזה ענין תהא, וע"ז קאמר דתהא כעין דירה והא"נ דאם עושה צ' סוכות האחת לאכילה והשנייה לשינה, אף שאותה של אכילה אינה ראוייה לשינה מ"מ נפיק בה ידי חובת אכילה⁽⁶⁾.

ובהכי אודא לה הוכחת הרב צעל תרומת הדשן סי' צ"ב דמי שאינו יכול לישן בפשוט ידיו ורגליו דלא הוי מצטער וחייב לישן בה, וקמוכא לה משיעור סוכה שהוא ז' טפחים ומדברי המרדכי הג"ל. ובאמת הדבר תמוה מאוד והחוש מוכיח דאין לך צער גדול מזה, ובדאי דלכתחילה אין לו לעשות סוכה בענין זה כדי שיהיה מצטער ופטור מן הסוכה, אבל אם הוא צו"ט וכבר נעשה או שאין לו מקום לסוכה אחרת יותר גדולה, נ"ל לענ"ד אחר צקשת המחילה מכבוד תורת הרב ז"ל דאינו חייב להצטער ולישן בסוכה בלי פשוט ידיו ורגליו כדרכו כל השנה⁽⁷⁾, וכלל גדול אמרו [סוכה כ"ז ע"א] תשבו כעין תדורו, וכיון שצדירתו ודאי אין אדם ישן באופן זה, אף בסוכה אינו חייב לישן בה בזה האופן⁽⁸⁾. ועוד אמרו [או"ח סי' תרל"ט ס"ז דרמ"א] דבשינה אפילו גשמים כל שהוא הוי צער לפטור, והראיה מהמרדכי הג"ל היא גופא צריכה ראייה, אדרבא כיון דקיי"ל [סוכה כ"ג ע"א] סוכה דירת עראי בעינן וכרבי עקיבא שעשה סוכתו צראש הספינה, אף שהרוח מזויה שם ועוקרתה

מסורת
הש"ס

גמ' (6) (לעיל טו.)
(פ' ויחי) (גמ' א.) (לעיל טו.)
ט. וי' (ד) (לעיל טו.)
פסחים (ק) (ט) וי' (ט) (לעיל טו.)
רש"י (1) (דף טו.)
תוס' (1) (ע"י מו' יומא)
ע"י ד"ה ה' חזק יצא
כ"ד על ד' וי' (טו' וי' קו.)
ד"ה מ' (ל"א) (ט) וי' (ט)
מ' (כ"ט) (ט) וי' (ט)
ל"א (ט) (ט) וי' (ט)
פסחים (ט) ד"ה מ' (ט)

הגהות ה"ח
(6) **רש"י** ד"ה מ' (ט) וי' (ט)
מ' (כ"ט) (ט) וי' (ט)

הגהות
מתני' וי' (ט) וי' (ט)
אליעזר מי שלא אכל
יום טוב הראשון כו'
כ"ל וי' (ט) וי' (ט)

תורה אור
גמ' (א) מ' (ט) וי' (ט)
י' (ט) וי' (ט) וי' (ט)
י' (ט) וי' (ט) וי' (ט)

פ' פסח וי' (ט) וי' (ט)
י' (ט) וי' (ט) וי' (ט)
י' (ט) וי' (ט) וי' (ט)

הישן תחת המטה פרק שני

סוכה

כו.

עין משפט
נר מצוה

גמ' (א) מ' (ט) וי' (ט)
י' (ט) וי' (ט) וי' (ט)
י' (ט) וי' (ט) וי' (ט)

פניני רש"י
מכאן ואילך רשות.
שם ר' (ט) וי' (ט)
שם ר' (ט) וי' (ט)
שם ר' (ט) וי' (ט)

רבינו הגנאלי
אקשי' מדר' (י' וי' וי')
(ד"ה) וי' (ט) וי' (ט)
י' (ט) וי' (ט) וי' (ט)

מתני' וי' (ט) וי' (ט)
י' (ט) וי' (ט) וי' (ט)
י' (ט) וי' (ט) וי' (ט)

הכי גרסין נמא תיחוי תיובתיה דרב יוסף. דלמר לעיל' דמאי
מלת: ואבוי. דלמר דעטעס בר כי רב דהיינו כביצה דכביצה
אכל הנאכל כביצה אחת הוא כדלמר' ד' בתרא דיומא (דף
(פ.) מכל האוכל אשר יאכל: הא כביצה בעי נטילה וירבה.

ואמרו העלום לסוכה וכשנתנו לו לרבי צדוק
אוכל פחות מכביצה נטלו במפה ואכלו
חוץ לסוכה ולא בירך אחריו הא כביצה בעי
סוכה לימא תיחוי תיובתיה (6) דרב יוסף
ואבוי דלמא פחות מכביצה נטילה וירבה

לא בעי הא כביצה בעי נטילה וירבה:
מתני' רבי אליעזר אומר ארבע עשרה
סעודות חייב אדם לאכול בסוכה אחת
ביום ואחת בלילה "וחכ"א אין לדבר קצבה
חוץ מליל י"ט ראשון של חג בלבד (7) ועוד
אמר ר' אליעזר מי שלא אכל (לילי) יום טוב
הראשון ישלים לילי י"ט האחרון של חג
וחכמים אומרים אין לדבר תשלומין ועל
זה נאמר "מעו" לא יוכל לתקן וחסרון
לא יוכל להמנות: גמ' מ"ט דר' אליעזר
ל'תשבו" בעין תדורו מה דירה אחת ביום ואחת
בלילה אף סוכה אחת ביום ואחת בלילה ורבנן
כדירה מה דירה אי בעי אכל אי בעי לא
אכל אף סוכה נמי אי בעי אכל אי בעי
לא אכל אי הכי אפי' לילי יום טוב ראשון
נמי א"ר יוחנן משום ר' שמעון בן יהורזק
נאמר כאן חמשה עשר ונאמר חמשה עשר בחג
המוצות מה להלן "לילה הראשון חובה
מכאן ואילך רשות אף כאן לילה הראשון
חובה מכאן ואילך רשות וההם מולן אמר קרא
לבערב תאכלו מצות הכתוב קבעו חובה:

מסורת
הש"ס

גמ' (6) פסחים מט. ודף
פח: (3) וי' (ט) וי' (ט)
(א) שם (ל) (ד) (פסחים)
מט: פח: (3) וי' (ט) וי' (ט)
תוס' (1) (דף טו.)
ט. וי' (ט) וי' (ט) וי' (ט)
ט. וי' (ט) וי' (ט) וי' (ט)

פניני רש"י
שזה בירך שרש'.
...ונתן ביום
קדש קלס חומת
ישראל:

הגהות ה"ח
(6) **גמ'** אמר ליה רב אידי
בר אבין לרב עמרם מלי
שם:

גליון הש"ס
תוס' ד"ה אב עבר
דפי' בו' חוי לשון
ר' (ט) וי' (ט) וי' (ט)

הגהות
מדר' (א) לנרא
א' במשנה במא דא
אמר. מ' הוא למה
משנה שנתמט:

מט: שלשה שאכלו פרק שביעי ברכות

ברכות

כו.

עין משפט
נר מצוה

גמ' (6) פסחים מט. ודף
פח: (3) וי' (ט) וי' (ט)
(א) שם (ל) (ד) (פסחים)
מט: פח: (3) וי' (ט) וי' (ט)
תוס' (1) (דף טו.)
ט. וי' (ט) וי' (ט) וי' (ט)
ט. וי' (ט) וי' (ט) וי' (ט)

פניני רש"י
שזה בירך שרש'.
...ונתן ביום
קדש קלס חומת
ישראל:

הגהות ה"ח
(6) **גמ'** אמר ליה רב אידי
בר אבין לרב עמרם מלי
שם:

גליון הש"ס
תוס' ד"ה אב עבר
דפי' בו' חוי לשון
ר' (ט) וי' (ט) וי' (ט)

הגהות
מדר' (א) לנרא
א' במשנה במא דא
אמר. מ' הוא למה
משנה שנתמט:

א' בעי אכיל ואי בעי לא אכיל. וא"ת והא הוי ר"ח מיומי דלא
להתענות כהון כמגילת תענית וי"ל דה"פ אי בעי אכיל ואי
בעי לא אכיל פת שמינינו כדברת המזון אכל דיום טוב צריך לאכול
פת ותימה דלמרינן בסוכה (פ"ד דף טו.) אי בעי אכיל ואי בעי לא

והדר לרישא אמר ליה מאי עממא עביד מר
הכי אמר ר' דאמר רבי שילא אמר רב
טעה חוזר לראש והא אמר רב הונא אמר רב
טעה אומר ברוך שנתן אמר ליה לאו איתמר
עלה אמר רב מנשיא בר תחליפא אמר
רב לא שנו אלא שלא פתח בהטוב והמטיב
אבל פתח בהטוב והמטיב חוזר לראש אמר
רב אידי בר אבין אמר רב עמרם אמר רב
נחמן אמר שמואל טעה ולא הוכיר של ראש
חדש בתפלה מחזירין אותו "בברכת המזון
אין מחזירין אותו אמר ליה רב (6) אבין לרב
עמרם מאי שנתן תפלה ומאי שנתן ברכת
המזון אמר ליה אף לדידי קשיא לי ושאליתיה
לרב נחמן ואמר לי מיניה דמר שמואל לא
שמעי לי אלא נחזי אנן תפלה דחובה היא
מחזירין אותו ברכת מזונא דאי בעי אכיל אי
בעי לא אכיל אין מחזירין אותו אלא מעתה
שבחות וימים טובים דלא מני דלא אכיל
הכי נמי דאי מעי הדר אמר ליה אין דאמר
רבי שילא אמר רב טעה חוזר לראש והא
אמר רב הונא אמר רב טעה אומר ברוך
שנתן לאו איתמר עלה ר' שנו אלא שלא
פתח בהטוב והמטיב אבל שנתן בהטוב
והמטיב חוזר לראש: עד כמה מזמנין וכו':
למימרא דרבי מאיר חשיב ליה כוית ורבי

הגהות

הדשן בשם הסמ"ג ואור זרוע ועיי"ש: ומ"ש ומיהו משאכ" בזה כזית דגן יצא וכו'. כלומר כשידורו גשמים ואכל זה כזית דגן יצא ואחר כך יגמור סעודתו חוץ לסוכה ואף על גב דשיעור אכילה בלא סוכה הוי כזית ואם כן היה ראוי שלא יצא ידי חובת סוכה עד שיאכל יותר מכזית שאני ליל ראשון שהוא חובה טפי דאפילו לא נעו אלא למיכל כזית אסור לאכלו חוץ לה דגמרין חמשה עשר מחג המצות מה להלן לילה

ג,ה אין קצבה לסעודות של סוכה אלא אם ירצה יאכל ואם לא ירצה לא יאכל שאין המצוה אלא שכשיאכל שלא יאכל חוץ לסוכה. חוץ מליל יום טוב הראשון שהוא חובה לאכול בה. ואף אם ירדו גשמים לא יעצרו הגשם. ומיהו משאכל בה כזית דגן יצא אף על גב דשיעור אכילה בלא סוכה הוא כביצה שאני ליל ראשון

אליעזר אומר ארבע עשרה סעודות חייב אדם לאכול בסוכה בין ביום בין בלילה וחכמים אומרים אין לדבר קצבה חוץ מליל יום טוב הראשון בלדג ופירש רש"י אין לדבר קצבה שאם רצה להתענות אין אנו זקוקין לו אלא אם יאכל לא יאכל חוץ לסוכה ובגמרא (ס"ט) מאי טעמא דרבי אליעזר תשבו (ויקרא כג מז) כעין תדורו מה דירה אחת ביום ואחת בלילה אף סוכה אחת ביום ואחת בלילה ורבנן כדירה מה דירה אי נעו לא אכיל אף נעו לא אכיל אף

Suite du Tour siman 639

דמנה בליל פסח: וזהו"ל כח צפרק הישן (יב: ד"ה מתי"ר"א) וז"ל ביום טוב הראשון של סוכות גמרין דמייחב לאכול שיעור שהוא חייב לאכול בסוכה דאילו מדין יום טוב סגי ליה לאכול כביצה ערפי חוץ לסוכה דגמרין מחג המצות דמייחב לאכול שיעור המצוה לאכול בסוכה ולפיכך נראה שהוא חייב לאכול יותר מכביצה אלא שיש אומרים דכיון דגמרין מחג המצות לגמרי גמרין מיינה מה הסם כזית אף הכא כזית ואף על גב דנשאר ימות החג כזית ערפי הוא ורשאי לאכלו חוץ לסוכה הכי בלילה הראשון כיון שהכחוש קצבו חוץ לאכלו בסוכה עשאו אכילת קצב [ג] ואחרים אומרים לזהכי גמרין ליל יום טוב הראשון של חג מחג המצות לומר שאפילו ירדו גשמים חייב לאכול בסוכה אף על גב דמייסטר נשאר יומי עכ"ל וזה שלא כדברי הרשב"א שכתב בתשובה (ח"ד סי' עח) דנ"ל שאין המצטער ואשר ירדו עליו גשמים עד שתסרת המקפה חייב לאכול בסוכה אפילו בלילה הראשון דתשבו כעין תדורו אמרין ולעולם לא חייבה התורה לאכול בסוכה אלא כדרך שאדם עושה צדו דאם אחת לא אפשר דלא לימרו הכי בגמרא ובסוף דבריו כתב וזי' שמחייב עליו הראיה ואנו לא שמענוה ולא ראינוהו: ומב"ש הכל צו צמין פ"ו (הל' גרוס) נה ע"ה) בשם הראש"ד משמע דהרשב"א סבירא ליה שכתב זה לשון מ"י שלא אכל בסוכה בליל ראשון של חג מפני הגשמים למחר לרין לבדן זמן לשם סוכה ע"כ: ובבבתי ה"ר איסרן (מרוחם הדשן פ"ט סימן ק"ם כתוב דפסקו (סמ"ג) [סמ"ק] (סי' נג הנהגות סמ"ק אות ס"ט ז') וד"ה ודאשירי בלילה הראשון חובה לאכול בסוכה אפילו ירדו גשמים [ג] ובמסופות ר"פ פ"י צענין אחר דכל היכא דירדו גשמים ונמלך ואכל צדו ופסקו דחור ואוכל כזית בסוכה (ובסמ"ק) [ובסמ"ג] (עשין מג ק"ע ע"ה) ואור זרוע (ח"ד סי' טא) משמע דלא סבירא להו דבלילה הראשון חייב צדו גשמים ונראה דאם ירדו גשמים בלילה שניה לא מחמירין לאכול כזית בסוכה וסמכין (אסמ"ק) [אסמ"ג] ואור זרוע וכל שכן אם ירדו כל הלילה דסמכין אשינוא דמשני בשם רבינו יהודה [ד] במסופות ר"פ כיון דבקיאינן בקיטעא דירחא צדו גשמים אינו חייב לאכול כזית דהוי מדרבנן ולא כאשירי (פ"ג סוף סי' ג) שכתב דלדין יום ב' כא' דמי למ"ש סמ"ג טו) בחטה שנמצאת צמעי מרגנולת ביום טוב אחרון של פסח (ע"י לעיל סי' תס"ד) או דמי לפיסול לולב ואחריו דיוא ביום טוב שני (ע"י לקמן סי' תרמט) וכל זה כתב גם צמחמת הדשן (ש"ח סי' נה) (ה): כתוב בלחיות חיים (הל' סוכה סי' נ) אכילה בליל יום טוב הראשון בסוכה טו) ורין שיהא

שהוא חובה טפי ואפילו לא נעו אלא למיכל כזית אסור לאכלו חוץ לה דגמרין חמשה עשר מחג המצות מה להלן לילה דמנה בליל פסח: וזהו"ל כח צפרק הישן (יב: ד"ה מתי"ר"א) וז"ל ביום טוב הראשון של סוכות גמרין דמייחב לאכול שיעור שהוא חייב לאכול בסוכה דאילו מדין יום טוב סגי ליה לאכול כביצה ערפי חוץ לסוכה דגמרין מחג המצות דמייחב לאכול שיעור המצוה לאכול בסוכה ולפיכך נראה שהוא חייב לאכול יותר מכביצה אלא שיש אומרים דכיון דגמרין מחג המצות לגמרי גמרין מיינה מה הסם כזית אף הכא כזית ואף על גב דנשאר ימות החג כזית ערפי הוא ורשאי לאכלו חוץ לסוכה הכי בלילה הראשון כיון שהכחוש קצבו חוץ לאכלו בסוכה עשאו אכילת קצב [ג] ואחרים אומרים לזהכי גמרין ליל יום טוב הראשון של חג מחג המצות לומר שאפילו ירדו גשמים חייב לאכול בסוכה אף על גב דמייסטר נשאר יומי עכ"ל וזה שלא כדברי הרשב"א שכתב בתשובה (ח"ד סי' עח) דנ"ל שאין המצטער ואשר ירדו עליו גשמים עד שתסרת המקפה חייב לאכול בסוכה אפילו בלילה הראשון דתשבו כעין תדורו אמרין ולעולם לא חייבה התורה לאכול בסוכה אלא כדרך שאדם עושה צדו דאם אחת לא אפשר דלא לימרו הכי בגמרא ובסוף דבריו כתב וזי' שמחייב עליו הראיה ואנו לא שמענוה ולא ראינוהו: ומב"ש הכל צו צמין פ"ו (הל' גרוס) נה ע"ה) בשם הראש"ד משמע דהרשב"א סבירא ליה שכתב זה לשון מ"י שלא אכל בסוכה בליל ראשון של חג מפני הגשמים למחר לרין לבדן זמן לשם סוכה ע"כ: ובבבתי ה"ר איסרן (מרוחם הדשן פ"ט סימן ק"ם כתוב דפסקו (סמ"ג) [סמ"ק] (סי' נג הנהגות סמ"ק אות ס"ט ז') וד"ה ודאשירי בלילה הראשון חובה לאכול בסוכה אפילו ירדו גשמים [ג] ובמסופות ר"פ פ"י צענין אחר דכל היכא דירדו גשמים ונמלך ואכל צדו ופסקו דחור ואוכל כזית בסוכה (ובסמ"ק) [ובסמ"ג] (עשין מג ק"ע ע"ה) ואור זרוע (ח"ד סי' טא) משמע דלא סבירא להו דבלילה הראשון חייב צדו גשמים ונראה דאם ירדו גשמים בלילה שניה לא מחמירין לאכול כזית בסוכה וסמכין (אסמ"ק) [אסמ"ג] ואור זרוע וכל שכן אם ירדו כל הלילה דסמכין אשינוא דמשני בשם רבינו יהודה [ד] במסופות ר"פ כיון דבקיאינן בקיטעא דירחא צדו גשמים אינו חייב לאכול כזית דהוי מדרבנן ולא כאשירי (פ"ג סוף סי' ג) שכתב דלדין יום ב' כא' דמי למ"ש סמ"ג טו) בחטה שנמצאת צמעי מרגנולת ביום טוב אחרון של פסח (ע"י לעיל סי' תס"ד) או דמי לפיסול לולב ואחריו דיוא ביום טוב שני (ע"י לקמן סי' תרמט) וכל זה כתב גם צמחמת הדשן (ש"ח סי' נה) (ה): כתוב בלחיות חיים (הל' סוכה סי' נ) אכילה בליל יום טוב הראשון בסוכה טו) ורין שיהא

הראשון חובה אף כאן בלילה הראשון חובה פירוש חובה לאכול בסוכה ולא חוץ לסוכה וכיון דגמרין מחג המצות לגמרי גמרין מיינה מה הסם כזית דגן אף הכא כזית דגן והכי איתא בירושלמי (סוכה פ"ג ה"ו) הציאו הראש"ש צפרק הישן (סי' טו) ר' ירמיה נעו אי מה להלן עד שיאכל כזית דגן מנה אף כאן עד שיאכל כזית דגן בסוכה פירוש אף כזית לצד מדגן חובה לאכול בסוכה ולא חוץ לסוכה והילכך יוצא נמי ידי חובת סוכה כשאלל כזית דגן בסוכה ויכול אחר כך לגמור סעודתו חוץ לסוכה צדו גשמים מאחר דכבר יצא ידי חובתו וזה נסתלקה קושית הצ"ח יוסף על דברי רבינו ונענין הלכה נקטינן כדברי רבינו:

ז ה"ה אוב"י וירדו גשמים וכו'. משנה צפרק הישן מאימתי מותר לפנות משתכרת המקפה וסובר רבינו דלא דוקא מקפה אלא הוא הדין נמי שאר כל תבשיל אם ירדו כל כך עד שמתקלקל התבשיל שצפניו יכול לנאת אכל אם אינו מתקלקל התבשיל שצפניו אף על פי שאם היה לו מקפה או שאר תבשילין היו מתקלקלין מכל מקום מאחר שעתה לא נתקלקל לו התבשיל אינו רשאי לנאת ובספר המצות כתב משידור טיפות וכו' וסבירא ליה דאפילו אין לו תבשיל שמתקלקל יכול לנאת ואין משמע כן וכו' אלא כדפירשית דדוקא בשמתקלקל התבשיל שצפניו ומה שהקשה רבינו על ספר המצות דהל"ל כדי שתסרת נראה צעניי למחר דמשמרת משמע שידור הרבה עד שאם היה שם מקפה היה מתקלקל לגמרי אכל כדי שתסרת הוה משמע שידור מעט גשמים כדאי שהיה מתחיל להסרת ולא היה

דרכי משה

עשר מחג המצות וכן הוא במהרי"ל (הל' סוכות סי' יח ע"ה שט"ט): וכתב עוד (שם ע"ה) ש' דאסור לאכול משש שעות ולמעלה בערב סוכות דומיא דערב פסח וזהו נראה לי חומרא בלי טעם דשאני אכילת מצה דאם יאכל אחר חצות לא יאכל מצה (בלילה) לתיאבון אבל גבי סוכה אין המצוה באכילה שיצטרך לאכול לתיאבון דאף אם ישב בסוכה בלא אכילה מכל מקום קיים מצות סוכה ולכן נראה לי דאין לחוש בזה והמחמיר יחמיר והמיקל לא הפסיד. מיהו אחר שכתבתי זו מצאתי כתוב באור זרוע (הל' סוכה סי' טא) כדברי מהרי"ל ומייתי ליה מירושלמי (פ"ב ה"ה) דצריך ליכנס לסוכה כשהוא בתארה ועיי"ש במסכת סוכה בפרק הישן (כז. תוס' ד"ה תשבו) [ז]:

ה) וכתב שם ואם רוצה להחמיר יקדש בביתו ויאכל אחר סעודתו כזית בסוכה אבל לילה ראשונה יקדש בסוכה כדי שיברך זמן גם על הסוכה ויאכל כזית ויצא עכ"ל: כתב הכל בו (הל' סוכה סי' ע"ה) דהוא הדין שאר מצטער חייב לאכול סעודה בסוכה לילה ראשונה משמע מדבריו (סימן פ"ד) דסבירא ליה דצריך לאכול שם בשעת הגשם שהוא מצטער בהן ולא משמע כדבריו מתוספות בסוף פרק שלשה שאכלו (בכרות מט: ד"ה אי בעי) שכתבו שאין צריך לאכול שם בשעת הגשם אלא דבליילה ראשונה צריך לחזור לסוכה אחר שפסק הגשם מה שאין כן בשאר לילות: (ו) וכתב מהרי"ל וייל (סי' קצא) וצריך לאכול לילה ראשונה קודם חצות דומיא דאכילת מצה בליל פסח דילפינן חמשה עשר חמשה

חמש שנים נשקט לשם קרי ליה צריך לאמו
אפילו גדליהיה לאבזה צמחא אס לא
כשהוא חרף ולמעלה נמצא נס"ד:
ב ודוקא שבא לו הצער
במקרה וכו'. כן כתב הרא"ש
לשם וכן כחצו צמדתי בשם ה"ר
אליעזר ממ"ץ וזה לשונו אלל אס

חייב מדרבנן כדי לחנכו: ג חולה אפילו אין
בו סכנה כגון שחש בראשו או בעיניו הוא
ומשמשי פטורים: ד מצטער מחמת הרוח או
ריח רע הוא פטור בין מלאכול בין מלישן
ומשמשי חייבים ודוקא שבא לו הצער במקרה

צריך לאמו היינו מן שם ומעלה
מדאמרין בעירובין (ס) דקטן הצריך
לאמו יולא בעירוב אמו ופירשו הסם
[דהיינו] עד כן שם שנים: וכן
כתב הרמב"ם בפרק ו' (ה"ה) קטן
שאינו צריך לאמו שהוא כן חמש כן
שם חייב בסוכה מדברי סופרים כדי

Suite du tour siman 640

כלל צער מחמתה לא הויא סוכה
כיון דלצטורי קיימא עכ"ל (ד):
כתב עוד המרדכי (פ"י תשאל)
מסקינן בשמעתין (כו). שאסור לישן
חוץ לסוכה אכן סומכין העולם על
דבר זה שיראים מן הצניע (ה) והוי
כחולה שאין בו סכנה או כמצטער
שפטור מן הסוכה: כתוב
בארחות חיים (הל' סוכה אות ג) בשם

אחר שעשה שם הסוכה אבל אין לו לעשות
סוכתו לכתחלה במקום הריח או הרוח ולומר
מצטער אני. ונראה שאין כל אדם יכול לומר
מצטער אני ליפטר אלא בדבר שדרך בני אדם
להצטער בו: ה הולכי דרכים ביום פטורים מן
הסוכה ביום וחייבים בלילה וההולכין בלילה
פטורין בלילה וחייבין ביום: ז והעוסקין
במצוה או ההולכין בדרך מצוה כגון להקביל פני

צדיק עכ"ל ואישתמיטתיה להרב מה
שכתב הרא"ש ז"ל בפסקיו (פ"י ז)
וזה לשונו האי נמי מצטער הוא
בשינת סוכה יותר מבישינת הבית
לאלל חפץ להיות מצודד ויושב
צמקוס צער ואפילה כדי להיות טרוד
צצצרו קא משמע לן וכו' ועוד נ"ל
דאף למאי שכתב הוא ז"ל דהצנע
הוא צדיק לא קשה ולא מידי דליכא

הר"פ (הגהות סמ"ק סי' נג עמ' נו אות מה) מצטער דפטור דוקא
מלישן אלל לאכול לא מדאמרין (כו). רצא שרי לרב אחא למיגני
חוץ לסוכה משום נקי ולא קאמר למיכל ושמא היינו משום דאפילה
אינה אלל לפי שעה והר"ש ד' כתב דפטור אפילו מאכילה וכן דעת
רוב הפוסקים עכ"ל:
ח הולכי דרכים ביום פטורים מן הסוכה ביום וחייבים
בלילה וההולכין בלילה פטורים בלילה וחייבים ביום.
צרימא צפרק הישן (כו). וכתבו המוספות (שם ד"ה הולכי) דטעמא
משום דתשבו (ויקרא כג מז) כעין תדורו כשם שאדם צניחו אין נמנע
מללאת לדרך: כתוב בארחות חיים (הל' סוכה אות ג) הולכי
דרכים ביום פטורים מן הסוכה ביום וחייבים בלילה ואם הם בדרך
או צמקוס שאין שם ישוב פטורים אף בלילה דאין לו לעשות שם
דירה (ו) הולכי דרכים בלילה פטורים בלילה וכו' פירוש שאם יש
לו ללכת בדרך וידע שיצטרך לאכול קודם שימלא סוכה אין צריך למונע
מפני זה וכתב עוד וכיון דהולכים ביום חייבים בלילה י"ל שההולכים
בכפרים לתצוה מוצתם בחולו של מועד צריכין לשוה לצמחיהם בלילה
לאכול בסוכה אם אין סוכה באותה העיר ואף על פי שיש מקום
לצול דין לחלוק המחמיר תנא עליו צרכה עכ"ל: ז

למימר דאין הכי נמי דמאי דקאמר תלמודא קא משמע לן הני מילי
צער דממילא וכו' הכי קאמר הני מילי צער דממילא דכיון דממילא
צא לו הצער בסוכה דרך מקרה צללחו ינאל אלל הכא כיון דליהו
הוא דקא מצטער נפשיה צללחו לא ינאל מן הצער מאי אמרת צללחו
יחוצי קא מייחצ דעתיה צכוכה נמי איצעי ליה ליחוצי דעתיה וכו' והכי
נקטינן כה"ר אליעזר ממ"ץ וכהר"ש דאין המצטער פטור מן
הסוכה אלל אס כן כשינאל צללחו מן הסוכה וכן נראה מלשון
המוספות (נדף כ"ו). ד"ה הולכי דרכים ביום עיי"ש: כתב עוד
במרדכי בשם ה"ר אליעזר ממ"ץ שיעור לצער כדמתן משתקפת
המקפה ומי שאינו נקי בזה השיעור יתן אל לבו אס הוא מצטער
שצנצנר זה היה יולא מצינו רשאי ללאת מסוכתו:

ג ומ"ש ונראה שאין כל אדם יכול לומר מצטער אני וכו'.
איכא למידק על סברתו זו דהא צממא (כט). קאמר אצ"י הוה
יחצי קמיה דרב יוסף צממללחא נשיב זיקא וקא מייחצי צממא אמר
לכו רב יוסף פנו לי מנאי מהכא אמר ליה אצ"י והאנן תנן משתקפת
המקפה אמר ליה לדידי כיון דאנינא דעתאי כמו משתקפת המקפה
דמי והציחיהו הרי"ף (יג). והר"ש (ס"ב) להלכה אלמא דכל אדם
יכול לומר מצטער אני אף על פי שאין דרך בני אדם להצטער בו
ואפשר לומר דגבי צממא כל אדם דאנינא דעתיה היה יולא מן
הסוכה אי מייחצי צממא שדרך אנוני הדעת להצטער בדרך הילכך הוה
ליה מצטער ופטור ודברי רבינו הם לדבר ששון בו כל אדם שאז ודאי
אין האחד יכול לומר מצטער אני ליפטר ובדרך רוסיא רגילות הוא

ז והעוסקין במצוה או ההולכים בדרך מצוה כגון להקביל
פני רבו וכו' פטורין בין ביום בין בלילה. גם זה שם
הולכים לדבר מצוה פטורים בין ביום בין בלילה וכתב הרא"ש (ס"ו)

למיומר דאין הכי נמי דמאי דקאמר תלמודא קא משמע לן הני מילי
צער דממילא וכו' הכי קאמר הני מילי צער דממילא דכיון דממילא
צא לו הצער בסוכה דרך מקרה צללחו ינאל אלל הכא כיון דליהו
הוא דקא מצטער נפשיה צללחו לא ינאל מן הצער מאי אמרת צללחו
יחוצי קא מייחצ דעתיה צכוכה נמי איצעי ליה ליחוצי דעתיה וכו' והכי
נקטינן כה"ר אליעזר ממ"ץ וכהר"ש דאין המצטער פטור מן
הסוכה אלל אס כן כשינאל צללחו מן הסוכה וכן נראה מלשון
המוספות (נדף כ"ו). ד"ה הולכי דרכים ביום עיי"ש: כתב עוד
במרדכי בשם ה"ר אליעזר ממ"ץ שיעור לצער כדמתן משתקפת
המקפה ומי שאינו נקי בזה השיעור יתן אל לבו אס הוא מצטער
שצנצנר זה היה יולא מצינו רשאי ללאת מסוכתו:
ג ומ"ש ונראה שאין כל אדם יכול לומר מצטער אני וכו'.
איכא למידק על סברתו זו דהא צממא (כט). קאמר אצ"י הוה
יחצי קמיה דרב יוסף צממללחא נשיב זיקא וקא מייחצי צממא אמר
לכו רב יוסף פנו לי מנאי מהכא אמר ליה אצ"י והאנן תנן משתקפת
המקפה אמר ליה לדידי כיון דאנינא דעתאי כמו משתקפת המקפה
דמי והציחיהו הרי"ף (יג). והר"ש (ס"ב) להלכה אלמא דכל אדם
יכול לומר מצטער אני אף על פי שאין דרך בני אדם להצטער בו
ואפשר לומר דגבי צממא כל אדם דאנינא דעתיה היה יולא מן
הסוכה אי מייחצי צממא שדרך אנוני הדעת להצטער בדרך הילכך הוה
ליה מצטער ופטור ודברי רבינו הם לדבר ששון בו כל אדם שאז ודאי
אין האחד יכול לומר מצטער אני ליפטר ובדרך רוסיא רגילות הוא
להיות קור וצינה צמג הסוכות ונראה צעניי דכל אדם מצוין פטור
ואין צריך לומר העניינים שאין להם מלבושים להגן עליהן מפני הצניע
רש"י צפרק הישן (נדף כ"ה): שכתב צערא דממילא שהסוכה מצומרתה כגון חמה או צינה או סירחא וכו' ועיין צמג שכתבתי צמין מרל"ט
סוף סעיף ז' כשיש קור עד שהמאלל נקשר:

ז והעוסקין במצוה או ההולכים בדרך מצוה כגון להקביל
פני רבו וכו' פטורין בין ביום בין בלילה. גם זה שם
הולכים לדבר מצוה פטורים בין ביום בין בלילה וכתב הרא"ש (ס"ו)

דרכי משה

ולא כתבתי אלא להוציא מלב חכם שעמד ופסל סוכה שהיא עשויה
במקום רבים ולא היו לסוכה מחיצות שלמות דהגנבים היו יכולים
להכניס בה ידיהם ולהוציא משם כלים בזמן שאין בה בני אדם ותלה
עצמו בדברי המרדכי לומר שכל שאינה שמורה מפני הגנבים הסוכה
פטולה ואמר תשבו כעין תדורו בעיני ודירתו שמורה מגנבים וכל זה
טעות גדול הוא בידו כמ"ש והארכתי בזה בתשובה בראיות ברורות
ונכונות ידוע לכל מבין ואין צוני להאריך כאן: (ה) ועיין לעיל
סימן תרל"ט: (ו) וכן כתב הר"ן (דף של"ג ע"ג) פרק הישן (יב. דיבור
ראשון):

ז והעוסקין במצוה או ההולכים בדרך מצוה כגון להקביל
פני רבו וכו' פטורין בין ביום בין בלילה. גם זה שם
הולכים לדבר מצוה פטורים בין ביום בין בלילה וכתב הרא"ש (ס"ו)

ז והעוסקין במצוה או ההולכים בדרך מצוה כגון להקביל
פני רבו וכו' פטורין בין ביום בין בלילה. גם זה שם
הולכים לדבר מצוה פטורים בין ביום בין בלילה וכתב הרא"ש (ס"ו)

שָׁבָא לֹא הִצְעֵר בְּמִקְרָה אַחֵר שֶׁעָשָׂה שָׁם הַסֶּכֶה, אֲבָל אֵין לוֹ לַעֲשׂוֹת סִכּוֹת לְבִתְחִלָּה בְּמִקְוֶה הָרִיחַ אוֹ הָרוּחַ וְלֹא מִצְטָעֵר אָנִי. הגה ואם עשאה מתחלה במקום שמצטער באכילה או בשתייה (יח) או בשנה, או שאי אפשר לעשות לו אחד מהם בספה מחמת (יט) * דמתירא מלסטים או גנבים כשהוא בספה, (כ) אינו יוצא באותה ספה (ה) [ה] כלל אפלו בדברים שלא מצטער בהם, דלא הויא כעין דירה שיוכל לעשות שם כל-צרכיו (מדרכי פרק הישן). מי ששכרו לו הנרות בספה בשבת ויש לו גר בביתו, (כא) מתר לצאת מן הספה כדי לאכל במקום גר, (כב) ואין צריך לילך לספת חבירו שיש שם גר (כג) אם יש (ו) טרח גדול (כד) בדבר (תרומת הדשן סימן צג ופסקיו סימן קנח). ואם בא רוח לכבות הנרות בספה, מתר לפרש סדין או בגד מן הצד, (כה) אבל לא תחת הסכך (אור חרדי). מי שלא יוכל לישן בספה מחמת שצד לו (ו) בפשוט ידיו ורגליו,

באר היטב

(ס) כלל. ולכן יש למחות באותן העושים סכות ברחובות, שאי אפשר לישן שם מחמת מורא הגנבים. לבוש. אבל אם אינו מתירא לנפשו, רק שמתירא שיגנבוו כלי תשמישו, יוצא, דהא יכול להכניסם בלילה לביתו. תשובת רמ"א סמן (כח) [כט], דרכי משה. ועין סמן תרלו סעיף קטן א מהשקטנו שם. ועין בתשובת חכם צבי סמן צד מהשקטנו שם: (י) טרח. וכן מי ששקטנו נטפין גשמים מן האילנות, אם אפשר לו בלא טרח לילך בספת חבירו ילך, ואם יש לו טרח יאכל בביתו. שבות יעקב חלק ב סמן כט: (י) בפשוט. עין ט"ז ובתשובת חכם צבי סמן צד:

דחוש מוכיח שאין לה מצטער גדול מזה, ואין לו לעשות לבתחלה סכה כזו, אבל אם הוא ביום טוב ובקר נעשה, או שאין לו מקום לספה אחרת, ודאי אין צריך לישן בה, ומכל-מקום יוצא בה ידי חובת אכילה. ועין שם שהביא ראיה מרבי עקיבא שעשה סכה בראש הספינה שהיה מצינה שם ואין צורך לישן, ואפלו הכי עשאה לצד אכילה. עין שם. ועין בשו"ת מוס רבים סמן נג תשובת מהר"י בן למעמיר דברי המרדכי ותרומת הדשן, ועין שם סמן נר. ועין במחזיק ברכה בשם נרע אמת האריך דאף דמי שאינו יושן

משנה ברורה

סמן תרכט סעיף יד ובמשנה ברורה שם, ובסמן תרל סעיף א ובמשנה ברורה שם, ולעיל בסמן עט סעיף קטן כג במשנה ברורה: (יח) **או בשנה**. פרוש, (כ) במקום דליכא צנה והצער הוא מחמת הרוח וכיוצא בזה, וכנ"ל, דאלו במקומות הקרים יוצא ידי חובתו באכילה אף על גב דלא יוכל לישן שם, (כא) דאי אפשר בענין אחר, וממילא מקרי שם כעין תדורו, (כב) וגם מקרי ראוי לשנה אם היה לו כרים וכסתות כראוי: (יט) **דמתירא מלסטים או גנבים**. רצונו לומר שיוכלו להזיקו

(מ) בגופו, ואפלו במקום שפיוס אינו מתירא רק בלילה מתירא לישן שם מפניהם. (מ) אכן אם אינו מתירא מפני הזק הגוף רק מגנבת כליו, יוצא, שיוכל להכניסם בביתו: (כ) **אינו יוצא וכו'**. רצונו לומר, אפלו ידי חובת אכילה. (מ) ויש מאחרונים שחולקין על-זה, ודעתם דאף דלכתחלה בודאי אין לעשות סכה כזו שאין יכול לקים בה פליהדברים פדיו, מכל-מקום בדיעבד יוצא בה ידי חובת אכילה ביון שלאכילה אין מצטער: (כא) **מתר לצאת וכו'**. דרך בני אדם להצטער מזה: (כב) **ואין צריך לילך לספת חבירו**. דהא נמי חשוב צער, דאין ערב לו לאדם אכילתו אלא בשלו. (ט) ובכלילה הראשון צריך לטרח ולילך לספת חבירו, אף לא יכרך שם, אם לא שאינו מצטער בזה [אלה רבה]. והחיי אדם כתב דבמצטער בזה יכול (ס) האדם לחיב את עצמו ולעשות בשמחה ולכרך: (כג) **אם יש טרח גדול**. מפני שהסכך הוא דלילך לספת חבירו יש צער בדבר (מ) לא פסיקא לה פליהד, לכן תלה הדבר באם יש טרח גדול בזה, דאם אין לו טרח גדול צריך לילך לספת חבירו שיש שם גר. (מט) וכן אם ירדו גשמים ופסקו, ומכל-מקום צדין נוטף מן האילנות ואי אפשר לאכל בספתו, ויש לחבירו סכה עם גג העשוי לכך לסגר ולפתח, צריך לילך לספת חבירו אם אין לו טרח גדול בדבר: (כד) **בדבר**. הינו בשעת אכילה. (ל) אבל פשיטא, אפלו מי שאין לו מקום פתחו לצדו לכנות לו ספה, שצריך להמציא לו מקום לכנות לו ספה, ואז שם ביתו, בדרך שגם כל-השנה רגילים לפנות מבית לבית ואז שם ביתו [הגהות חתם סופר, וכן כתב הבבארי יעקב בפשיטות]: (כה) **אבל לא תחת הסכך**. דאז (ל) יבטל הסדין את הסכך (נ) ויפסל הספה, בדלעיל בסמן תרכט סעיף יט לדעה ראשונה דסתם שם המחבר פותה. (נ) אמנם לפי מהשבארנו שם דבמקום הדחק כשאין מועילה פריסה מן הצד, ויצטרך לאכל חוץ לספה, יש לסמוך אדעה שניה דמתרת לתלות סדין כדי להגן, אין לאסר זה כי אם כשירחיק הסדין מן הסכך ארבעה טפחים, דאז אין בטל הסדין לגבי הסכך [ובשבת ויום טוב (ל) נכון לזהר שלא ירחיק שלשה טפחים¹ חלל מן הסכך (ל) משום חשש אהל]. והוא הדין דמתר (ט) במקום הדחק לפרס סדין למעלה על הסכך כדי להגן,

שער הציון

פטור בו: (מ) ואינו דומה לירדו גשמים או מצטער מחמת חלי, דזה אינו תלוי בו וגם פלס מצטערים בזה, ולכן אסור לכרך ונקרא הדיוט ביון דמן השמים עקבוהו. אבל בעצד תלוי בגופו, אם זה אינו מקפיד בכך למה יפטר, שהרי כזה בני אדם חולקין לבית חבריהם לאכל שם. ער כאן לשונו: (מ) שם בתרומת הדשן: (מט) תשובת שבות יעקב חלק ב סמן כט, וכן משמע מחיי אדם: (ל) ולא כהמשכשים שאינם מחזיקים לכנות להם סכה במקום אחר שאין שם דירתו ושם בהגהות חתם סופר: (ל) ט"ז בסעיף קטן ד: (נ) הינו בהיות הסדין פתחיה, אבל כשמסלקו חוזרת להכשר, ובדלעיל בסמן תרכט סעיף ב בהגהה וסעיף ג בהגהה: (נ) מגן אברהם שם וקאן: (לד) פרי מגדים: (לה) וכלבושי שרד משמע שהוא סובר דאפלו תחת הסכך ממש גס-כן אין נכון, דנחשב אהל מן הסדין ולמשה, אמנם בפרי מגדים ובמחצית השקל ובבבארי יעקב פלס אין סוכרים בן, עין בדבריהם: (ט) מגן אברהם:

לו להקל בצד מצוה, אף לא יאכל רק בנות וחוזר לעבודתו. ואם יש שם עוד משמשי המשמשי בפרגים, אינם פטורים, ביון שאין משמרתו שנה המיד, ויאלץ זה בעת שמושו של זה: ד [ה] כלל. עין באר היטב. ועין בשו"ת חכם צבי שם שקטב לחמה על המרדכי שהביא בהגהה שאם מצטער בשנה לא יצא ידי חובתו אפלו באכילה, דהא ליטא, דחשבו כעין תדורו לא קאי אלא על אפן השיבה באינה ענין תורה, ועל-זה נאמר שמתנה כעין דירה, אבל אם עשה שתי סכות האחת לאכילה והאחת לשנה, אף שאותה שלאכילה אינה ראויה לשנה, מכל-מקום נפיק ידי חובת אכילה. ולכן גם מהשקטנו בהגהה בשם תרומת הדשן דאם צד לו בפשוט ידיו ורגליו אף על פי כן מחיב לישן בה, ומוכח מספה של שבועה טפחים ומדברי המרדכי, הא ליטא, דחוש מוכיח שאין לה מצטער גדול מזה, ואין לו לעשות לבתחלה סכה כזו, אבל אם הוא ביום טוב ובקר נעשה, או שאין לו מקום לספה אחרת, ודאי אין צריך לישן בה, ומכל-מקום יוצא בה ידי חובת אכילה. ועין שם שהביא ראיה מרבי עקיבא שעשה סכה בראש הספינה שהיה מצינה שם ואין צורך לישן, ואפלו הכי עשאה לצד אכילה. עין שם. ועין בשו"ת מוס רבים סמן נג תשובת מהר"י בן למעמיר דברי המרדכי ותרומת הדשן, ועין שם סמן נר. ועין במחזיק ברכה בשם נרע אמת האריך דאף דמי שאינו יושן

באר היטב

* **דמתירא מלסטים וכו'**. עין במגן אברהם בשם הלבוש שיש למחות באותן העושים סכות ברחובות, שאי אפשר לישן שם מחמת מורא הגנבים שיזיקו לגופו. והנה לפי מהשקטנו היר אפרים בסעיף קטן ו את דברי המגן אברהם, משמע דדעת המגן אברהם בעצמו להקל בענין זה, דלא כלבוש, ונוכל לצרף בזה דעת החכם צבי שמקל בעקר הדין של הרמ"א, כמו שהעמקתי במשנה ברורה, ועל-כן נראה דהמקל בענין זה יש לו על-מי לסמוך³. ומכל-מקום אם יוכל לעשות הסכה במקום אחר בודאי טוב יותר:

משנ"ב סככה"א 1. והשעם, משום דבתוך ארבעה טפחים לסכך בטל הוא לסכך, וקאן שהוא תוך שלשה טפחים לא חשיב אהל תרש אלא כאלו מוסיף על הסכך. ולא קשיא מה-שהקשה הפה"ח (אות מ"א) בדלעיל (סמן תרלי"ה) דבטפח חשיב אהל: **שעה"צ סככה"א** 2. עין בשו"ת תפלה למשה (ח"ב סמן ט"ל אות ג) שהביא להקט ראשונים הסוכרים שספה שאינה ראויה לכל-צרכי דירת צראי אינו יוצא בה ידי חובה אפלו בדברים שראויה להם, ומהם: היראים, הגהות אשרי, הגהות מרדכי, הגהות מלמוניות, שכלי הלקט, הרמב"ן במלקמות, רבנו עובדיה מברטנורא, ומהר"ל. ולכן בודאי העקר להחמיר בזה, ואפלו בדיעבד אינו יוצא בה ידי חובה, ואין סתירה לזה מדברי רב האי גאון, דרב האי גאון מירי בספה שמצד עצמה ראויה לכל-אחד בפני עצמה, מה-שאין בן הכא (עין שם באות ה'): **בה"ל ד"ה דמתירא** **וכו' 3**. ונראה שיוכל גם לברך, דמא דמקומות הקרים שקטב המשנ"ב (סקי"ח), דאין לומר שהקר הוא ענין צדדי, שגם פחד הגנבים הוא ענין צדדי. וגם שני הטעמים שקטב המשנ"ב שם שניכים לכאן, דאי אפשר בענין אחר כגון בעיר שמלאה ערבים או רוסים גוים משתללים (כמו ברמלה או בת"ס), וגם מקרי ראוי לשנה אם היה מעמיד שומרים מוונים על הספה. ומכל-מקום אם יוכל לעשות הספה בגג שמעל הבית או בתוך הבית במקום שאינו מקרה, אין הכי נמי דאינו יוצא בספה שיש בה פחד גנבים. **נאמן ס"ט:**

(כ) מגן אברהם, וכפי מהשקטנו הפרי מגדים דבריו במסקנתו. ויד אפרים מפרש דברי המגן אברהם בפרוש הראשון של הפרי מגדים, ולפי זה בשעת הצנה, ביון דבלאו הכי אינו יכול לישן, לא נפסלה סכתו מחמת שעשה אותה במקום הרוח וכיוצא בזה: (כא) פרי מגדים: (כב) מחצית השקל. וכן פסק במחזיק ברכה בשם תשובת נרע אמת, דאף מי שאינו יכול לישן שם מפני הצנה או מפני שאין יכול לישן שם איש וביתו, אפלו הכי יצא ידי חובת אכילה: (כג) מגן אברהם בשם הרמ"א: (כד) שם: (כה) שער תשובה בשם תשובת חכם צבי סמן צד, וכן דעת בנו בספרו מר וקציעה, וכן הסכים בתשובת משיבת נפש. ועין לעיל בריש סמן תרלט בשער תשובה שהביא סיעמא להחכם צבי מתשובת רב האי גאון². ומכל-מקום יש לזהר מאד בזה, כי כמה אחרונים העתיקו את דברי הרמ"א לחלוקה, וקשית החכם צבי בקר ישובו, עין שם: (כו) והינו אם כבו הנרות קדם שאכל בנות, דאם אחר כך, כבר קים המצוה, ודברי הוא כשאר ימים דמצטער

הלכות סֶפֶּה סְמוֹן תרמ

(כו) לא מקרי מצטער, וחיב לישן שם (כו) אף על גב דצריך לכפף ג'יו ורגליו (תרומת הרשן סימן עב). ולא יוכל אדם לומר מצטער אני (כח) *אלא בדבר (כט) שדרך בני אדם להצטער בו (טור). ואין המצטער פטור (ל) אלא אם ינצל עצמו מן הצער, אבל בלאו הכי חיב לישב בסֶפֶה אף על גב דמצטער (מרדכי פרק הישן):

ה (ח) (ח) (לא) **לְאֵבֶל חֵיב בִּסְפָה:** ו (ט) (לב) **חֶתָן וְשׁוֹשְׁבֵינָיו וְכָל־בְּנֵי הַחֶפֶה** (י) [י] (לג) **פְּטוּרִים**

באר היטב

ה (ח) **אֵבֶל.** ואם מצטער על המת מחמת ישיבתו בסֶפֶה, ואין יכול להסירו מלבו, פטור, עין מגן אברהם וט"ז: **ו** (ט) **חֶתָן.** עין סמן תקמו סעיף ג מהשכתוב שם: (י) **פְּטוּרִים.** ואם בלא טרחא יכולים לקום מצות סֶפֶה, חֲכִימִים:

בשער אפרים סמן לד שהקשה דהא אבל אסור בחשמיש, אפרון בערכין ג דבשעת צבודה פטורים משום דחתיב משבו וכו', ותרין דהתם רק דרך הנה אמינא קאמרון, אבל כאמת אינו כן. ועין לעיל סמן תרלט בהנהגה ובמגן אברהם שם ומהשכתב באליה רבה כאן: **ו** [י] **פְּטוּרִים.** עין באר היטב, ועין בגנת ורדים כלל ד סמן יג דבזמננו השושבינים וכל־בני חפה חֲכִימִים, שאין דרך לסער עם החתן והכלה בתוך הסֶפֶה, אלא אלו איכלים לבדם כו', עין שם. ומכל־שכן דהרא"ש אפלו בתתן גופה מחיב, ואס"כ בקרואים יש לומר דמודים להרא"ש, עין שם. ועין בחיים שאל חלק ב סמן לה שכתב גס"כ דקרואים שאינם רק מזמנים לסעודת חיים לאו בני חפה מקרי, והביא דברי גנת ורדים וכתב שהעקר בדבריו, וכן במדמה קרוב לודאי שמהג ירושלים תובי"ב שהחתן ובני חפה קובעים סעודתן בסֶפֶה, עין שם:

משנה ברורה

בין בחל (ל) ובין בשבת ויום טוב. אכן מפני חשש הרואים שיאמרו שמספך סכתו בסדיו, אין להקל (למ) כשמספך למעלה אלא אם־כן נפר לכל שמכון בזה רק להגן מפני הרוח. ועין במגן אברהם לעיל בסמן תרכט, דמפל־מקום לא יכרך בכל־זה ברפת לישב בסֶפֶה: (כו) **לא מקרי מצטער.** דדרך האדם לפעמים לישן כך בפוף, וראינה מהא דקיקא לן ששעור סֶפֶה שבָּעָה על שבָּעָה טפחים, שבודאי אין אדם יכול לישן שם

אם לא בכפיפת גופו ואבריו. (לט) ולפי זה אפלו אם עשה אותה לכתחלה באפן שראויה לישן שם בפשוט, ואחר כך בא איזה ענין שנעשה דחוק וצר לשכב, גס"כ מחיב לישן שם¹. וכתב בספר נהר שלום דמכל־מקום מי שהוא מענג וקים לה בגוה דלדידה הוי מצטער לישן שם בכפיפה, (מ) אין הכי נמי שפטור מלישן שם ונאף על פי כן (מה) יוצא ידי חובתו באכילה, כיון שבעת עשיה היה ראוי לדידה לאכל ולישן שם]: (כו) **אף על גב דצריך לכפף ג'יו ורגליו.** הינו אף אם אין לו עצה האיר לפשט רגליו חוץ לסֶפֶה, (מג) דבפושט רגליו חוץ לסֶפֶה לכלי עלמא לא מקרי מצטער בכך וחיב לישן שם. ואף שצריך לזהר שיהיה השלחן גס"כ בתוך הסֶפֶה, דאי לאו הכי חישנן שמא ימשך אחר שלחנו, וכדלעיל בסמן תרלד²: (כח) **אלא בדבר וכו'.** דאי לאו הכי, אף שהוא מצטער אפרון בטלה דעתו אצל כל־אדם: (כט) **שדרך בני אדם להצטער בו.** אם לא (נג) שהוא מאניני הדעת, וכל־אניני הדעת מצטערין בזה: (ל) **אלא אם ינצל וכו'.** דהשעם דמצטער פטור, משום דקעין דירה בעינו, ואין אדם דר במקום צער כל שיוכל להנצל מזה בכיתו, והכי נמי בסֶפֶה: **ה** (לא) **אֵבֶל חֵיב בִּסְפָה.** דאף על גב דמצטער פטור מן הסֶפֶה, (מד) הני מלי צערא דממילא הבא לו (מה) מחמת הסֶפֶה, אבל הכא איהו דקמצער נפשה, אבעי לה ליתובי דעתה כדי לקום את המצוה. כתב בספר תניא: אם המת היה חביב כל־כך שאין יכול להסירו מלבו, פטור. ומירי שמצטער בישיבתו בסֶפֶה [מגן אברהם]. ועין בספר ישועות יעקב (מו) שחולק בזה על התניא. בפרי מגדים מסתפק לענין אונן בחל המועד, או אפלו ביום טוב, כשרוצה לקבר על־ידי נכרי ביום טוב ראשון, או על־ידי ישראל ביום טוב שני, דאז חל דיני אנינות, (מז) אם חיב בסֶפֶה, עין שם. ובספר בכורי יעקב מציד (מח) שהוא פטור, עין שם⁴: **ו** (לב) **חֶתָן וכו'.** דאין שמחה (מט) אלא בחפה, וחפה נקרא מקום המוכן לישיבת חתן וכלה (הרא"ש). ואין יכולין לאכל בסֶפֶה ולשמח בחפה, דאין שמחה (נ) אלא במקום סעדה. ומירי שנשא ערב הרגל או קדם, דאין נושאין נשים במועד, כדלעיל בסמן תקמו: (לג) **פְּטוּרִים מן הסֶפֶה וכו'.** ויש (נ) מחיבין אותן, דסבירא להו דאפשר לאכל בסֶפֶה ולשמח בחפה. ועל־כן הסכימו (נז) האחרונים דראוי

שער הציון

(לו) שם: (למ) כן היא דעת הרמב" ודכשמספך תחת הסכך אין לחש בזה מפני הרואים], אבל דעת הטור ושלחן ערוך לעיל בסמן תרכט אין משמע כן, כמו שכתבנו שם, דלדידהו גס תחת הסכך יש לזהר בזה. ומפל־מקום כיון שהוא רק לענין לכתחלה, נראה דיש להקל כמותו במקום הדחק כדי שלא יצטרך לאכל חוץ לסֶפֶה: (לט) אליה רבה ונהר שלום, וכן מוכח מדרך הסיים והג"ר, דלא כט"ז: (מ) וכעובדא דרב יוסף כרך כט צמוד ב: (מא) והפרי מגדים שכתב דאינו יוצא ידי חובתו, אפשר דרק אשנה קאי. ודע עוד, דהנהיר שלום וכן הפרי מגדים כתבו דבר חדש, דכאיש בזה אם עשה סֶפֶה לכתחלה שאינו יכול לפשט רגליו אינו יוצא אף באכילה, כיון שהוא מצטער בשנה. ולעניית דעתו מדברי הר"ן לא משמע כן, דזה לשונו גבי סרחא דגרגישתא: לא שיהא ריחה מאוס לכל, דאי הכי מפסלא הסֶפֶה, כדאמרון לעיל הני שוצי ושואצרי אין מספכין בהם, דכיון דסני ריחיהו שביק להו ונפיק, אלא הכא בדמצטער איהו לחודה עסקנן. עד כאן לשונו. הנה משמע מהגמרא וכן מר"ן דבאכילה יוצא בה, אף דבשנה אינו יוצא בה משום מצטער, הרי דסבירא לה דכיון דכלי עלמא אינם מצטערים לישן שם, גם הוא יוצא על־כל־פנים באכילה. וצריך עיון: (מב) פרי מגדים: (מג) ט"ו. והנה סמגן אברהם רצה גס"כ לישוב קשות הט"ו, וכתב דבעינן שיהא יודע שהוא מאניני הדעת. והנה כל־הראשונים שהעתיקו דינא דרב יוסף לא הזכירו פרט זה, ומשמע דכיון שהוא יודע בצעמו שהוא מאניני הדעת די. וכן בב"ח משמע גס"כ דהט"ו, ובבכורי יעקב כתב גס"כ שאין דברי הסמן אברהם סכרתי: **ה** (מד) גמרא: (מה) כגון מפני החמה או צנה או סרחון ורש"י: (מו) וכן בשארי ראשונים לא מצאתי דבר זה: (מז) דאפשר דאונן לא פטור רק ממצות עשה בשב

קח

ל מיקרא דרב (כו) [כה]. מ גס"ז זה שם.

איש מצליח

משנ"ב סקכ"ו 1. עין להפכה"ח (סמן תר"מ אות מ"ב) שכתב שהכל לפי האדם, שאם יש לו צער גדול מזה פטור משנה. וכן עקר. וכן פסק בשו"ת תפלה למושה (חי"ב סמן מ'): **שם סקכ"ז 2.** תמוה, דאין זה שיך אלא באכילה ולא בשנה. ובפרי מגדים לא כתב כן. עין שם. ועין בהצנה שבסוף הספר: **בה"ל ד"ה אלא וכו' 3.** ולעניות דעתנו נראה שדעת הר"ן שאם ספך בשואצרי הסֶפֶה פסולה. וכן משמע מדבריו בהלכות שכתב: וכיון דמשום הכי הוא, מסתבר דאף לדפנות "פסולים". עין שם. שוב ראינו למרן בכסף משנה (פ"ה מהלכות סֶפֶה ה"ב) שד"ק כן מלשון הר"ן. עין שם: **משנ"ב סקל"א 4.** ועין בשו"ת יבי"א (ח"ד דף רצ"ז) שכתב דביום טוב יש מחלקת ראשונים, ובחל המועד לכלי עלמא פטור. עין שם:

באר הגולה

ל מיקרא דרב (כו) [כה]. מ גס"ז זה שם.

משנ"ב סקכ"ו 1. עין להפכה"ח (סמן תר"מ אות מ"ב) שכתב שהכל לפי האדם, שאם יש לו צער גדול מזה פטור משנה. וכן עקר. וכן פסק בשו"ת תפלה למושה (חי"ב סמן מ'): **שם סקכ"ז 2.** תמוה, דאין זה שיך אלא באכילה ולא בשנה. ובפרי מגדים לא כתב כן. עין שם. ועין בהצנה שבסוף הספר: **בה"ל ד"ה אלא וכו' 3.** ולעניות דעתנו נראה שדעת הר"ן שאם ספך בשואצרי הסֶפֶה פסולה. וכן משמע מדבריו בהלכות שכתב: וכיון דמשום הכי הוא, מסתבר דאף לדפנות "פסולים". עין שם. שוב ראינו למרן בכסף משנה (פ"ה מהלכות סֶפֶה ה"ב) שד"ק כן מלשון הר"ן. עין שם: **משנ"ב סקל"א 4.** ועין בשו"ת יבי"א (ח"ד דף רצ"ז) שכתב דביום טוב יש מחלקת ראשונים, ובחל המועד לכלי עלמא פטור. עין שם:

מן הסבה כל-שבעת ימי המשתה². [*] (לה) * וסעדת ברית מילה וכן הסעדה שאוכלין אצל היולדת, חזבין בסבה) (מהרי"ק שורש (קעט) (קעח)): ז (לה) * שלוחי מצוה (לו) פטורים מן הסבה, (לו) * בין ביום ובין בלילה (לה) (ועין לעיל סמן לח): ח (לט) * הולכי דרכים ביום, (מ) פטורים מן הסבה ביום (מא) ונחבים בלילה. הולכי דרכים בלילה, פטורים בלילה ונחבים ביום. הגה ודוקא כשיוכלו למצא סבה, (מב) אבל אם אינם מוצאים סבה יוכלו לילך לדרךם אף שלא ישובו בה לא יום ולא לילה, כשאר ימות השנה שאינו מניח דרכו משום ביתו (ר"ן פרק הישן). ואף על פי שאינו הולך רק ביום פטור אף בלילה, (מג) דאין לו לעשות שם דירה. וההולכים לכפרים לתבוע חובותיהם ואין להם סבה באותן הכפרים, (יא) [וא] יחמירו על

באר היטב

ח (יא) יחמירו. ואם הוא בשדה, אפלו כל-ימי החג, אין צריך לטרח ולעשות כלי-כך בסעדת נשואין. ודי בעשרה אנשים. ועין שם הסעדה שלפני המילה בלילה לא הוּא סעדת מצוה, ולא כנחלת שבועה. ועין לעיל סמן (תקנב) (תקנח). ועין באלה רבה שכתב מהרי"ק שפטנו מקור הדין דחוב בסבה, לא מירי מסעדת ברית מילה, ויש לומר דמיר כיון שנוכחה בש"ס פרק רבי אליעזר המילה ותוספות שם, אף דשקיל וטרי בשבוע הבן, דהינו הסעדה שאצל היולדת, שאינה מצוה כלי-כך. מיהו יש לומר אפסא, דברית מילה אפשר דאסור (ועין שם שכתב דמיר, והוא טעות סופר וצריך לומר דאסור) חוץ לסבה, שאין צריך להיות אצל היולדת, אבל שבוע הבן שרגילין אצל היולדת דוקא, מסתפק. ונראה דשמיני עצרת יש להקל בשניהם, והוא פשוט. ועין שם במהרי"ק דלענן אכילת פרות בעלקא כמו שרגילים, הסקל לא הפסיד, עין שם. ולפי מה שכתב סמן חרלט דמיר כיון ופרות אפלו קבע עליהו, אס"כ אין נפקא מנה בזה רק במחמיר על עצמו, ובזה אין להתמיר. ועין באלה רבה סעיף קטן כ דאפשר דבזמן הזה אוכלין מיני חגיגא, ולכך כתב בשם מהרי"ק דגם בני הסעדה שאוכלים אצל היולדת דאו לא בעו סבה, עין שם: ח [יא] יחמירו. עין באר היטב. ועין סמן אברהם דאף במקום נוחים חוב לעשות סבה. וכתב באלה רבה דפשוט שאם אין הכוחים מניחין לעשות סבה דפטור והוי כשדה, ואין צריך להניח בשביל זה עסקיו, עין שם. ועור כתב אלה רבה

משנה ברורה

לחתן להתמיר על עצמו ולישב בסבה ולא לברך, וכן השושבינים כשאוכלין אצל החתן ומשמחין אותו בתוך שבועת ימי המשתה ויושבין שם בסבה אין צריך לברך, אבל כשאוכלין בביתם חזבין בסבה וצריכין לברך: (לד) וסעדת ברית מילה וכו'. הינו אפלו אם צר להם המקום לשבת שם ואי אפשר להם לשמח שם כל-כך, מכל-מקום חזבין בסבה, דאף על גב דסעדת מצוה היא כמו שכתב ביו"ד דעה סמן רסה סעיף יב, מכל-מקום לא דמי לסעדת חתן, שהיא מצוה גדולה לשמח חתן וכלה ונקראת סעדת מצוה ככל-מקום, אבל זו אינה מצוה כל-כך, ואס"כ די להם בעשרה אנשים³ [מגן אברהם]. ומכל-מקום בשמיני עצרת⁴ אם רוצים יכולים לאכל בבית בסעדת ברית מילה [אלה רבה ודרך החיים]: ז (לה) שלוחי מצוה. כגון שהולך (ט) להקביל פני רבו או ללמד תורה או לפדיון שבויים וכיוצא בזה: (לו) פטורים מן הסבה. אפלו (מ) בשעת חגיגתן ויש לפניהם סבה בניה: (לו) בין ביום ובין בלילה. הינו אפלו הולכין רק ביום (מ) פטורים גם בלילה, (ט) מפני שטורדים במחשבת המצוה ותקונה, והוי הכל בכלל עוסק במצוה ופטור ממצוה אחרת: (לה) ועין לעיל סמן לח. רצונו לומר בסעיף ח בהנהגה, דמוכח שם ודוקא כשצריך לטרח אחר הסבה, אבל אם אין צריך לטרח אחריה, כגון שיש סבה מזמנת לפניו, צריך לפגס בסבה ולאכל ולישן שם. (מ) ואם אין יכולים לישן כל-כך בטוב בסבה, ויהיו יגיעים למחר ולא יוכלו לקיים המצוה כראוי, פטורין: ח (לט) הולכי דרכים וכו'. דתשובו כעין תדורו אמר רתמנא, וידוע כשאדם דר בביתו בשאר ימות השנה אינו נמנע מלנסע לאיזה ענין ומניח את ביתו, וכן הוא הדין בסבה: (מ) פטורים מן הסבה ביום. הינו (מ) שאין צריך להתמין מלאכל עד שיגיע לסבה, (מ) אם לא שתודמן לפניו סבה בעת האכל בלי טרח: (מא) ונחבים בלילה. הינו כשלן בלילה במקום ישוב, אפלו אין באושפיזא שלו סבה, כגון שהוא נכרי, חוב להשתדל (ס) אולי ימצא סביבות משכנו איזה יהודי שיש לו סבה: (מב) אבל אם אינם מוצאים סבה וכו'. רצונו לומר שהשתדל ולא מצא סבה מחזיב לעשות סבה. והא דמסיים יוכלו לילך לדרךם, רצונו לומר אפלו אם הוא יודע בביתו שברוך שהולך לא ימצא שם סבה, אפלו הכי מתר לצאת מביתו, דכלל בידעו תשובו כעין תדורו, וכנ"ל בסעיף קטן לט: (מג) דאין לו לעשות שם דירה. רצונו לומר, היכא דאין מוצא סבה (ס) אין מחזיב לעשות מחדש:

שער הציון

מה שכתבתי בבאר הלכה, ודלא כמגן אברהם: (סג) וקראה בשם דירה על-שם מאמר הגמרא צא מדינת קבע ושב בדינת צרא. ולפי דברי המגן אברהם איני יודע איך יפרש דברי רמ"א אלו:

[*] וסעדת ברית. עין סמן אברהם דאף על גב דהוי סעדת מצוה, מכל-מקום אינה כלי-כך בסעדת נשואין. ודי בעשרה אנשים. ועין שם הסעדה שלפני המילה בלילה לא

שערי תשובה

הוא סעדת מצוה, ולא כנחלת שבועה. ועין לעיל סמן (תקנב) (תקנח). ועין באלה רבה שכתב מהרי"ק שפטנו מקור הדין דחוב בסבה, לא מירי מסעדת ברית מילה, ויש לומר דמיר כיון שנוכחה בש"ס פרק רבי אליעזר המילה ותוספות שם, אף דשקיל וטרי בשבוע הבן, דהינו הסעדה שאצל היולדת, שאינה מצוה כלי-כך. מיהו יש לומר אפסא, דברית מילה אפשר דאסור (ועין שם שכתב דמיר, והוא טעות סופר וצריך לומר דאסור) חוץ לסבה, שאין צריך להיות אצל היולדת, אבל שבוע הבן שרגילין אצל היולדת דוקא, מסתפק. ונראה דשמיני עצרת יש להקל בשניהם, והוא פשוט. ועין שם במהרי"ק דלענן אכילת פרות בעלקא כמו שרגילים, הסקל לא הפסיד, עין שם. ולפי מה שכתב סמן חרלט דמיר כיון ופרות אפלו קבע עליהו, אס"כ אין נפקא מנה בזה רק במחמיר על עצמו, ובזה אין להתמיר. ועין באלה רבה סעיף קטן כ דאפשר דבזמן הזה אוכלין מיני חגיגא, ולכך כתב בשם מהרי"ק דגם בני הסעדה שאוכלים אצל היולדת דאו לא בעו סבה, עין שם: ח [יא] יחמירו. עין באר היטב. ועין סמן אברהם דאף במקום נוחים חוב לעשות סבה. וכתב באלה רבה דפשוט שאם אין הכוחים מניחין לעשות סבה דפטור והוי כשדה, ואין צריך להניח בשביל זה עסקיו, עין שם. ועור כתב אלה רבה

באור הלכה

משה העיר בזה על-דברי הר"ן, עין שם. אולם אם הוא מאניני הדעת, גם הטור מורה דפטור, כמו שכתבו הב"ח והט"ז ושאר אחרונים, וכמו שכתבתי במשנה ברורה¹:

ו * וסעדת ברית מילה וכו'. עין במשנה ברורה מה שכתבנו בשם המגן אברהם ודי להם בעשרה אנשים, ומשמע מזה דאם הסבה קטנה מהכיל אף עשרה אנשים מתר חוץ לסבה. ולפי מה שהעתיק הגר"א הטעם דלאו מצוה מדאורייתא היא שתדחה הסבה כמו נשואין, אפלו באפן זה אסור חוץ לסבה, וכן בפרי מגדים מצד דאין להקל בזה בכל-גווי. וכן בסעדת ארוסין ופדיון הבן וכו' מצוה נסיוס וכדומה, פשיטא דכעי סבה [פכורי יעקב]. עוד כתב, שמי שיש לו סבה קטנה מתר לבנות לו סבה גדולה כחל המועד לצורך סעדת ברית מילה, דהוי לצורך המועד. ואף דלצורך המועד גס"כ לא מתר רק בצנעא, מכל-מקום הקא נכר דלצורך המועד הוא, ובנכר מתר לעשות בפרהסיא, כמבאר סמן תקלג סעיף ד. עד כאן לשונו:

ז * שלוחי מצוה וכו'. עין בתשובת (חם) [כתב] סופר סמן קיט ודוקא כשהיא כלה לר' ואין בה הנאה לעצמה, אבל בהולך בשקר ועקרו של השליח להנאתו מתבטל, לא נפטר על-ידי זה ממצות סבה, עין שם (פתחי תשובה). ועין לעיל סמן לח בבאור הלכה דבור המתחיל הם ותגריהם כו':

ח * הולכי דרכים ביום וכו'. דע דאחרונים מחלקין בפרוש, דעת הלבוש דמה שאמרו פטורין ביום, הינו שאין צריך להתמין מלאכל עד שיגיע לסבה [אם לא שתודמן לפניו סבה בעת האכל בלי טרח], ומה שאמרו ונחבים בלילה, הינו כשכא ללון במקום ישוב מחזיב לחפש סביבותיו אולי יש שם סבה לאכל ולישן שם, אמנם אם נודמן לו שלן שם בין הנכרים שאין שם סבה וסביבותיו אין יהודים, פטור מלעשות שם סבה. ולפי דבריו מה שאמר הרמ"א ודוקא כשיוכלו למצא שם סבה, הוא כפשוטה כמו שכתבנו. והו גס"כ מה שכתב הרמ"א בסוף דבריו ואף על גב דיש להקל, רצונו לומר דמה שאמרו ונחבים בלילה הינו דוקא כשמוצא סבה במקומו. ודעת המגן אברהם דמה שאמרו פטורין מן הסבה ביום, הינו אף כשהגיע למלון פטור לטרח לעשות שם סבה בעת האכל כיון שדעתם לילך לאתרו, ונחבים בלילה לעשות שם סבה, כיון שגח שם, אפלו אם לן אצל נכרי, אם יש לו שם מקום לעשות סבה [ואפלו אם צריך להוציא על-זה מעט מעות אפשר דצריך להשתדל על-זה]. אמנם אם בא לכפר סמוך לעת האכל אין צריך להתמין על עשיית הסבה, כמו בירידת גשמים דלא אמרנו שמתמין מלאכל, אלא כיון שעשקשו רוצה לאכל ואין לו סבה פטור, הוא הדין בזה. ולפי דבריו, מה שכתב הרמ"א ודוקא כשיוכלו למצא סבה, הינו לעשות סבה (כ) באר הפרי מגדים (לדבריו).

סביבותיו, יוכל לאכל וללון באותו מקום בלי סבה, (סג) ואינו מחזיב לעשות סבה. והא דמסיים יוכלו לילך לדרךם, רצונו לומר אפלו אם הוא יודע בביתו שברוך שהולך לא ימצא שם סבה, אפלו הכי מתר לצאת מביתו, דכלל בידעו תשובו כעין תדורו, וכנ"ל בסעיף קטן לט: (מג) דאין לו לעשות שם דירה. רצונו לומר, היכא דאין מוצא סבה (ס) אין מחזיב לעשות מחדש:

ז (נג) רש"י ושאר פוסקים: (נד) פוסקים: (נז) ברייתא: (נח) רש"י ור"ן: (ט) מגן אברהם ושאר אחרונים: ח (נח) לבוש: (נט) אחרונים: (ס) כן משמע מתיי אדם כפי מה שכתב דברי הלבוש, ונכון הוא: (סא) לבוש ושאר אחרונים וכפי

ג משנה שם כה. ס ברייתא שם כו. ע שם בברייתא.

איש מצליח

בה"ל סוד"ה אלא וכו' 1. ועל-פי זה אפשר לומר שגם הר"ן מודה לדברי הטור, והתם כשהיה מאניני הדעת: ש"ע סי' 2. עין להבה"ח (אות ג"ד) שכתב שזמן הזה חזבין בסבה, וכן יש לברך לישב בסבה. עין שם. אולם בחזון עכרניה (עמוד קנ"ח-קס"ב) כתב שהרבה פוסקים פוטרים גם בזמן הזה. ואף שזמןנו פשוט המנהג שגם החתן ושושביניו אוכלים בסבה, מכל-מקום לא יכרכו לישב בסבה. עין שם: משנ"ב סקל"ד 3. והעקר לדינא שאפלו אם אין לו מקום בסבה לעשרה אנשים, לא יאכלו חוץ לסבה, וכמו שכתב בב"ח"ל. וכן דעת הפה"ח (אות ג"ט). עין שם: שם 4. הינו כחול:

הלכות סֶכָה סְמֶן תרמ תרמא

עצֶמֶן לשוב לבתיהם בכל־לילה לאכל בסֶכָה. (מד) ואף על גב דיש להקל, (מה) מכל־מקום המחמיר תבא עליו ברכה (בית יוסף בשם ארחות חיים): **ט** (מו) **שׁוֹמְרֵי הָעִיר** (יב) **בַּיּוֹם, פְּטוּרִים בַּיּוֹם וְחִיבִים בַּלַּיְלָה. שׁוֹמְרֵי הָעִיר בַּלַּיְלָה, פְּטוּרִים בַּלַּיְלָה וְחִיבִים בַּיּוֹם:** **י** **שׁוֹמְרֵי גִנוֹת וּפְרָדִים פְּטוּרִים בֵּין בַּיּוֹם וּבֵין בַּלַּיְלָה,** **קִשָּׁאם יַעֲשֶׂה הַשּׁוֹמֵר סֶכָה יָדַע הֶנֶּגֶב שִׂישׁ לְשׁוֹמֵר מְקוֹם קְבוּעַ, וַיָּבֹא וַיִּגְנֹב מִמָּקוֹם אַחֵר. לְפִיכָךְ אִם הָיָה שׁוֹמֵר כְּרִי שֶׁל תְּבוּאָה, שִׁיבּוֹל לְשׁוֹמֵר בָּלוּ מִמָּקוֹם אַחֵר, חֵיב לַעֲשׂוֹת סֶכָה בַּמָּקוֹם שֶׁשׁוֹמְרוֹ.** הגה (מו) וְהַעוֹשִׁין (יג) יֵינן אֲצֵל הָעוֹבְדֵי כוֹכָבִים בְּסֻכּוֹת פְּטוּרִים בֵּין בַּיּוֹם וּבֵין בַּלַּיְלָה, דְּצָרִיכִים לְשׁוֹמֵר שֶׁלֹּא יִגְעוּ הָעוֹבְדֵי כוֹכָבִים (והגהות מיימוניות פרק ז) (ז) בשם סמ"ק וכל בו). ואם הוא כְּעֹנֵן שֶׁאֵין צָרִיךְ שׁוֹמֵר, חֵיבִין:

תרמא שאין מברכין שהחינו על עשיית הסֶכָה. ובו סעיף אחד:

א *הַעוֹשֶׂה סֶכָה, בֵּין לַעֲצֻמוֹ בֵּין לְאַחֵר, (א) אֵינוֹ מְבָרֵךְ עַל עֲשִׂיתָהּ. (ב) אֲכָל שֶׁהֵחִינוּ הָיָה רָאוּי לְבָרֵךְ (ג) *בְּשַׁעוֹשָׁה אוֹתָהּ (ה) *לַעֲצֻמוֹ¹, * אֶלֹא שֶׁאֵנוּ יֹסְמִכִּים עַל זְמַן שֶׁאֵנוּ אוֹמְרִים

באר היטב

שם סֶכָה. מִגֵּן אֲבֵרֶתָם, עֵין שָׁם: **ט** (יב) **בַּיּוֹם.** ואִתֵּן הַיּוֹשְׁבִים בַּחֲנוּת, אֵף עַל פִּי שְׂרָגִילִין רַב הַפְּעָמִים לֵאכֹל בַּיּוֹם שָׁם. מכל־מקום בְּסֻכּוֹת צָרִיכִים לֵאכֹל בַּסֶּכָה, אִפְלוּ אִם דָּרִים חוּץ לָעִיר וְחֲנִיּוּתֵיהֶם בָּעִיר. צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת סֶכָה בָּעִיר, כִּי שָׁם בֵּיתוֹ. מִגֵּן אֲבֵרֶתָם. בִּירוּשָׁלַמִי, רַב הוּנָא הָיָה הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ וְהָיָה צָמָא, וְלֹא רָצָה לִשְׁתּוֹת עַד שֶׁיִּכְנֹס לַסֶּכָה: **י** (יג) יֵינן, וְאִם הֵינן מִנֵּחַ בַּחֲצֵר צָרִיךְ לֵישֵׁב בַּסֶּכָה. מִגֵּן אֲבֵרֶתָם, עֵין שָׁם:

א (ה) לַעֲצֻמוֹ. אֲכָל בְּשַׁעוֹשָׁה לְאַחֵרִים הָיָה רָאוּי שֶׁיִּבְרַךְ בְּעַל הַבַּיִת שֶׁהֵחִינוּ, עֵין סֶמֶן חֻקָּה סְעִיף ב. וְדוֹקָא דְּכַר שַׁעוֹשִׁין אוֹתוֹ מִשְׁנָה לְשָׁנָה, אֲכָל שׁוֹפֵר וּמַגִּלָּה

משנה ברורה

(מד) **וְאֵף עַל גַּב דִּישׁ לְהַקֵּל.** רְצוֹנוֹ לומר, דְּמַה־שֶּׁאָמְרוּ הַהוֹלְכִין בַּיּוֹם חֵיבִין בַּלַּיְלָה (סג) הֵינּוּ הֵיכָא דְּמוּצָא סֶכָה בְּאוֹתוֹ מְקוֹם, מַה־שֶּׁאֵין בֵּן בְּזָה: (מה) **מִכָּל־מְקוֹם הַמַּחְמִיר וכו'.** וְכֹל־זֶה בַּהוֹלֵךְ מִכָּפָר לְכָפָר, מְדִינָא אֵין צָרִיךְ לְהַמְתִּין מִלֵּאכֹל רַק הַמַּחְמִיר, אֲכָל בַּשּׁוּהָה בְּכָפָר אֶחָד שְׁלֹשָׁה או אַרְבָּעָה יָמִים חֵיב מְדִינָא לַעֲשׂוֹת שָׁם סֶכָה² [אַחֲרוֹנִים]: **ט** (מו) **שׁוֹמְרֵי הָעִיר.** הֵינּוּ (סד) מְגִיסוֹת שֶׁלֹּא יָבֹאוּ עֲלֵיהֶן, וּצָרִיכִין לִילֵךְ (סה) סָבִיב הָעִיר לְשִׁמְרוֹן, וּלְפִיכָךְ אֵין יְכוּלִין לַעֲשׂוֹת סֶכָה בַּמָּקוֹם אֶחָד. וְדוֹקָא בְּשׁוֹמְרֵי גִיסוֹת, אֲכָל בְּשׁוֹמְרֵי מָמוֹן שֶׁלֹּא יָבֹאוּ לִגְנֹבָה [שׁוֹרְפֵן לְשׁוֹמֵר תְּמִיד], הָיָי בְּשׁוֹמְרֵי גִנוֹת וּפְרָדִסִין הַמְּבָאֵר לְקַמָּה וּמִגֵּן אֲבֵרֶתָם בְּשֵׁם הַיְּרוּשָׁלַמִי. וּבִקְאֻמַּת דְּכַר זֶה תְּלוּי לְפִי עֵינֵן הַשּׁוֹמֵר, כְּגוֹן שׁוֹמְרֵי הַחֲנִיּוֹת שֶׁלָּנוּ שׁוֹרְפֵן לְשׁוֹמֵר בַּלַּיְלָה, פְּטוּרִין רַק בַּלַּיְלָה. וְהַיּוֹשְׁבִים בַּחֲנוּת, אֵף עַל פִּי שְׂרָגִילִין כֹּל־הַשְּׁנָה כָּרִב הַפְּעָמִים לֵאכֹל בַּחֲנוּת בַּיּוֹם, מִכָּל־מְקוֹם בְּסֻכּוֹת חִיבִים לֵאכֹל בַּסֶּכָה, אִפְלוּ אִם דָּרִים חוּץ לָעִיר וְחֲנִיּוּתֵיהֶם בְּתוֹךְ הָעִיר, חִיבִים לַעֲשׂוֹת לָהֶם סֶכָה כְּדִי לֵאכֹל בַּעַת שִׁיצְטָרְכוּ, אִם אֵינֶם יְכוּלִים לִילֵךְ לְבֵיתָם וּלְאָכֹל [אַחֲרוֹנִים]: **י** (מו) **וְהַעוֹשִׂים יוֹן וכו'.** וְאִם הֵינן מִנֵּחַ בַּחֲצֵר (סו) צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת סֶכָה בַּחֲצֵר, דִּיכּוֹל לְשׁוֹמְרוֹ מִתּוֹךְ הַסֶּכָה עַל־פִּי הָאֲפָנִים הַמְּבֹאֲרִים בִּיּוֹרָה דְּעָה סֶמֶן קֵלֹא:

א (א) אֵינוֹ מְבָרֵךְ עַל עֲשִׂיתָהּ. שֶׁאֵין עֲשִׂיתָהּ גִּמְרַ מַצּוּה, שֶׁהָיָי צָרִיךְ לֵישֵׁב בָּהּ: **(ב) אֲכָל שֶׁהֵחִינוּ וכו'.** וְדוֹקָא דְּכַר שַׁעוֹשִׁין אוֹתוֹ מִשְׁנָה לְשָׁנָה, **(ה) אֲכָל שׁוֹפֵר וּמַגִּלָּה שַׁעוֹשִׁין אוֹתָן לְכַמָּה שָׁנִים אֵינוֹ מְבָרֵךְ שֶׁהֵחִינוּ עַל עֲשִׂיתָן.** וְגַר חֲנֻכָּה נְמִי, אֵינוֹ נִכָּר שַׁעוֹשִׁין לְשֵׁם מַצּוּה: **(ג) בְּשַׁעוֹשָׁה אוֹתָהּ.** וְהוּא הָדִין אִם **(ז) הָיְתָה עֲשׂוּיָה מִכָּבֵר (ז) וְהוּא מִחֲדָשׁ בָּהּ דְּכַר,** דִּהֵינּוּ שֶׁהָיָי בָּהּ רַק שְׁתֵּי דְּפָנוֹת וְהוּא

הַמַּצּוּה, לְדַעַת הַתּוֹסְפוֹת יוֹכֵל לְכַרֵךְ שֶׁהֵחִינוּ גַם בְּשַׁעוֹשָׁה הַמַּצּוּה בְּשִׁבּוֹל אַחֲרִים. וְלִשְׁטָתָם נִיחָא גַם־כֵּן מַה־שֶּׁהִקְשִׁינוּ מִסֶּמֶן חֻקָּה אֲדֻקָּא, דִּהֵתָם שְׁמִיעַת הַשּׁוֹפֵר הִיא עֶקֶר הַמַּצּוּה הִיא הַיְשִׁיבָה בַּסֶּכָה וְלֹא הַעֲשִׂיָה:

*** אֶלֹא שֶׁאֵנוּ וכו'.** וְאִם כֵּרֵךְ שֶׁהֵחִינוּ בְּשַׁעַת עֲשִׂיָה, מִסְתַּפֵּק בְּפָרִי מְגִידִם אִם שׁוֹב יְכַרֵךְ זְמַן בְּשַׁעַת קְדוּשׁ עַל יוֹם טוֹב וכו', עֵין שָׁם. וְרֵאִיתִי בְּכַרְכִּי יוֹסֵף שְׁנִסְתַּפֵּק גַם־כֵּן בְּזָה, וְהָעֵלָה דְּלַדַּעַת הַתּוֹסְפוֹת וְהִרָא־שׁ וְהִרָן וְכֹל בּוֹ וְאֲרָחוֹת חַיִּים לֹא יְכַרֵךְ, אֲכָל לַדַּעַת הַרְמָכ־ם וְהַרְמָכ־ן וְהַרְיָב־א

שער הציון

(סג) הַגִּדָּא: ט (סד) מִגֵּן אֲבֵרֶתָם בְּשֵׁם הַיְּרוּשָׁלַמִי: (סה) וְאִפְשָׁר אִם הִיא מְקַפָּה חוּמָה וְאֵין צָרִיךְ לְשׁוֹר רַק דֶּרֶךְ הַשַּׁעַר, הָיָי דִּינוּ כְּכֹרִי שֶׁל תְּבוּאָה הַמְּבָאֵר לְקַמָּה דְּצָרִיךְ לַעֲשׂוֹת סֶכָה בַּמָּקוֹם הַהוּא: **י** (סו) מִגֵּן אֲבֵרֶתָם וּשְׂאֵר אַחֲרוֹנִים:

קט

פ שם בְּבִרְתָּא. צ שם בְּבִרְתָּא. ק כְּרָבָא שָׁם. תרמא א מִימְרָא דְּרַב חֲסִדָּא מִנְחוֹת מַב. ב בְּרִיתָא סֶכָה מו. ג כְּרִב כְּהֵנָא שָׁם.

הארות והערות

1 עֵין סֶמֶן תְּרַס־א כְּמִשְׁנֵי־ב סק"א לַעֲנֵן לַצֹּאת בְּזֶמַן דְּסֶכָה, אִם כֵּרֵךְ אוֹתָהּ שֶׁלֹּא בְּשַׁעַת עֲשִׂיתָהּ וְשֶׁלֹּא כְּהֵן.

איש מצליח

בה"ל ד"ה הולכי וכו' 1. וכן פסק בשו"ת יתנה"דעת (ח"ג סמן מ"ז), ושבן כתב המקארי: משנ"ב סקמ"ה 2. והינו בדאפשר, אכל אם אי אפשר, תשובו כעין תרורו (פס"ח אות ע"ז):

באור הלכה

ומה־שֶּׁכָּתַב הַרְמָ"א וָאף עַל גַּב דִּישׁ לְהַקֵּל, הֵינּוּ כֵינֵן שֶׁהִגִּיעַ עַת הָאֲכָל וְאֵין לוֹ סֶכָה, מִכָּל־מְקוֹם וְחִמְיּוֹ לְשׁוֹב לְבִתְיָהֶם, דְּפָשַׁע, דִּהְיָה לוֹ לַעֲשׂוֹת סֶכָה אֵינָה שְׁעוֹת מְקַדָּם כְּשָׁכָא שָׁם בַּתְּחִלַּת הַלַּיְלָה, עֵין שָׁם. וְהָיָה הַגִּרָ"ו וְדֶרֶךְ הַחַיִּים הַעֲתִיקוּ דְּכַרִּי הַמִּגֵּן אֲבֵרֶתָם דְּמַה־שֶּׁאָמְרוּ וְחִיבִין בַּלַּיְלָה הֵינּוּ לַעֲשׂוֹת שָׁם סֶכָה, אֲכָל בְּכַבְדִּי יֵשַׁע וְחַיִּי אָדָם מְצַדִּין כְּדִכְרִי הַלְבוּשׁ, דָּאִם יַצְטָרֵךְ לַעֲשׂוֹת סֶכָה אִם־כֵּן יַעֲמַל בָּהּ רַב הַלַּיְלָה או עַל־כָּל־פָּנִים אֵינָה שְׁעוֹת, וְזֶה לֹא הָיָי כְּעֵין תְּרִירוֹ. וְכֵן הִגָּאוֹן ר"י עָמְדִין כְּתַב דְּמַה־שֶּׁאָמְרוּ וְחִיבִין בַּלַּיְלָה הֵינּוּ כְּשֶׁאִפְשָׁר לָהֶם לְהַשִּׁיגָה בְּקִלּוֹת. וְכֵן מִשְׁמַע מִבְּאוֹר הַגִּרָ"א דְּמַה־שֶּׁאָמְרוּ וְחִיבִין בַּלַּיְלָה הֵינּוּ כְּשֶׁמוּצָא סֶכָה בַּמָּקוֹמוֹ. אַחֲרֵכֶךְ מִצְאֵתִי כְּרַבְנוּ מְנוֹחַ (מְבָאֵר דְּכַרִּי הַרְמָכ־ם) שֶׁכָּתַב בְּהִדָּא וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: וְחִיבִים בַּלַּיְלָה, אִם מְגִיעִים לְמָקוֹם שִׁישׁ שָׁם סֶכָה, אֲכָל אִם דָּרִים בַּלַּיְלָה בַּמָּקוֹם גּוֹיִם שֶׁאֵין שָׁם סֶכָה, פְּטוּרִים. עַד כָּאֵן לְשׁוֹנוֹ. וְגַם לְשׁוֹן רְמָ"א דְּחוּק מֵאֵד לְפִי דְּכַרִּי הַמִּגֵּן אֲבֵרֶתָם, לְכֵן סְתַמְתִּי כְּמִשְׁנָה בְּרִירוֹהַ כְּדַעַת הַלְבוּשׁ וְהַאֲחֲרוֹנִים הָעוֹמְדִים בְּשִׁטָּתוֹ¹. וּמַה־שֶּׁהִקְשָׁה הַמִּגֵּן אֲבֵרֶתָם עַל הַלְבוּשׁ, כִּפִּי מַה־שֶּׁבִּאֲרָנוּהוּ מִיֵּשֶׁב הַכֹּל, וְכִמוֹ שֶׁכָּתְבוּ הַחַיִּי אָדָם וְהַכְּבָדִי יֵשַׁע:

א * בְּשַׁעוֹשָׁה אוֹתָהּ. וְדוֹקָא כְּשַׁעֲשָׂה אוֹתָהּ תּוֹךְ שְׁלִשִׁים לַחֵג, אֲכָל קָדָם שְׁלִשִׁים, אֵף עַל פִּי שֶׁכְּשֶׁרָה בְּשַׁעֲשָׂה אוֹתָהּ לְשֵׁם חַג כְּמִבְּאֵר סֶמֶן חֲרָלוּ, מִכָּל־מְקוֹם לֹא מְקָרִי שַׁעַת עֲשִׂיָה לְכַרֵךְ עֲלֵיהּ זְמַן, עֵין שָׁם:

*** לַעֲצֻמוֹ.** מִשְׁמַע דְּכְשַׁעוֹשָׁה אוֹתָהּ לְאַחֲרִים אֵינוֹ יְכוֹל לְכַרֵךְ שֶׁהֵחִינוּ, וְרַק בְּעַל הַבַּיִת בְּעַצְמוֹ יְכַרֵךְ שֶׁהֵחִינוּ, כִּמוֹ שֶׁכָּתַב הַמִּגֵּן אֲבֵרֶתָם. וְעֵין בְּפָרִי מְגִידִם, וְהָא דְּסָתָם הַרְמָ"א לְעִיל בְּסֶמֶן חֻקָּה סְעִיף ב דְּאִפְלוּ הֵיכָא דְּכַכֵּר יָצָא וּמִכְרֵךְ לְהוֹצִיא אַחֲרִים אִפְלוּ הֵכִי יְכַרֵךְ שֶׁהֵחִינוּ, הֵתָם הֵלֹא אֲרִי שְׁמִי שֶׁצִּדִּין לֹא יָצָא עוֹמֵד בְּצִדּוֹ לַצֹּאת בְּכַרְכַּת הַתּוֹקֵעַ, הֵתָם אֲמָרְנָן דִּייִכֵּל לְהוֹצִיאּוּ, דְּשׁוּמַע כְּעוֹנָה וְהָיָי כְּאֵלוֹ מְכַרֵךְ לַעֲצֻמוֹ, מַה־שֶּׁאֵין בֵּן בְּזָה שֶׁאֵינוֹ מְרִי כְּאִפֵּן זֶה, וְאֵין הֵכִי נְמִי דָּאִם בְּעַל הַבַּיִת עוֹמֵד פַּה וּמִכְכָּשׁוּ שִׁיכּוֹן לְהוֹצִיאּוּ הֵכִי נְמִי דְּמִסֵּר. כֵּךְ הַעֲלִיתִי מִדְּכַרִּי הַגִּרָ"א שָׁם, אֶלֹא שֶׁכְּכֵר הָעֵלוּ הַאֲחֲרוֹנִים שָׁם דָּאִם יוֹכֵל לְכַרֵךְ בְּעַצְמוֹ אֵין כְּדָאִי שִׁיּוּצִיאֵו בְּכַרְכָּתוֹ. וְדַע עוֹד, דְּמִדְּכַרִּי הַתּוֹסְפוֹת כֵּרֵךְ מוֹ דְּבוּר הַמִּתְחִיל הָעוֹשָׂה סֶכָה לַעֲצֻמוֹ מִשְׁמַע דְּלֵהֵכִי לֹא יוֹכֵל לְכַרֵךְ שֶׁהֵחִינוּ בְּשַׁעוֹשָׂה בְּשִׁבּוֹל אַחֵר, מִדְּסִבִּירָא לֵה לְהֵאִי תִנָּא דָּאֵין מְכַרֵךְ לַעֲשׂוֹת (רְצוֹנוֹ לומר, וְאִם־כֵּן אֵין הַעֲשִׂיָה עֶקֶר הַמַּצּוּה, וְעַל־כֵּן אֵין מְכַרֵךְ שֶׁהֵחִינוּ בְּשִׁבּוֹל אַחֲרִים), וְלְפִי זֶה כְּמַצּוּה שֶׁעֲשִׂיתָה עֶקֶר

הַמַּצּוּה, לְדַעַת הַתּוֹסְפוֹת יוֹכֵל לְכַרֵךְ שֶׁהֵחִינוּ גַם בְּשַׁעוֹשָׂה הַמַּצּוּה בְּשִׁבּוֹל אַחֲרִים, מַה־שֶּׁאֵין בֵּן בַּסֶּכָה דְּעֶקֶר הַמַּצּוּה הִיא הַיְשִׁיבָה בַּסֶּכָה וְלֹא הַעֲשִׂיָה:

*** אֶלֹא שֶׁאֵנוּ וכו'.** וְאִם כֵּרֵךְ שֶׁהֵחִינוּ בְּשַׁעַת עֲשִׂיָה, מִסְתַּפֵּק בְּפָרִי מְגִידִם אִם שׁוֹב יְכַרֵךְ זְמַן בְּשַׁעַת קְדוּשׁ עַל יוֹם טוֹב וכו', עֵין שָׁם. וְרֵאִיתִי בְּכַרְכִּי יוֹסֵף שְׁנִסְתַּפֵּק גַם־כֵּן בְּזָה, וְהָעֵלָה דְּלַדַּעַת הַתּוֹסְפוֹת וְהִרָא־שׁ וְהִרָן וְכֹל בּוֹ וְאֲרָחוֹת חַיִּים לֹא יְכַרֵךְ, אֲכָל לַדַּעַת הַרְמָכ־ם וְהַרְמָכ־ן וְהַרְיָב־א כְּכֹל־גִּנוֹא כָּלְהוּ אֲבָסָא:

הלכות סֶפֶה סָמֶן תרל"ט

קה

(כח) **וּבְשִׁמְכִין וּמִדְקָדֶק בְּמַה־שִּׁיקְרָא** (וילמד, יכול ללמד) " חוץ לִסְפָּה, בְּרִי שֶׁתֵּהָא דַּעְתּוֹ (כט) **מִי־שִׁבֶּת עָלָיו. הַמֵּתִפְלֵל**, (יג) (ל) **רָצָה מֵתִפְלֵל בִּסְפָּה אוֹ חוּץ לִסְפָּה: (ח)** (לא) **יִירְדּוּ (יג) [יג] גִּשְׁמִים**, (לב) **הָרִי זֶה נִבְנָם לְתוֹךְ הַבַּיִת. מֵאִימָתִי מֵתֵר לִפְנוֹת? מִשִּׁירְדּוֹ לְתוֹךְ הַסְפָּה** (לג) **טָפּוֹת שֶׁאֵם יָפְלוּ לְתוֹךְ הַתְּבָשִׁיל יִפְסֹל, אָפְלוּ תְּבָשִׁיל (לד) שֶׁל פּוֹל. הִגָּה וְאָפְלוּ אֵין תְּבָשִׁיל לִפְנֵיו** (סמ"ג והגהות אשר"י). וּמִי שֶׁאֵינוֹ בָּקִי בְּזֶה הַשְּׁעוֹר, יִשְׁעַר אִם יִרְדּוּ כָּל־כָּף גִּשְׁמִים לְבֵית אִם הִיָּה יוֹצֵא¹, יֵצֵא מִסְפָּתוֹ גַּם־כֵּן (אור זרוע והגהות אשר"י פרק הישן ומרדכי פרק ב מיימוני פרק ו ומהר"ל). וְכִלְיָה דְּוָקָא בִּשְׁעָר יָמִים אוֹ לֵילוֹת שֶׁל סְכוּת, (לה) **אָכַל לֵילָה (יד) הָרָאשׁוֹן צָרִיךְ לֶאֱכֹל בְּצִית בִּסְפָּה אִף אִם גִּשְׁמִים יוֹרְדִין²** (טור והר"ן והרא"ש), "בְּדַפּוּס רֵאשׁוֹן הַנֶּסֶח: יְבִין חוּץ לִסְפָּה. וְהוּא לְשׁוֹן הַרְמָכ"ם.

באר היטב

(יב) **רָצָה**. אִם יֵשׁ לוֹ מְנוּחָה שָׁם. וְאִם יֵשׁ בֵּית הַכִּנּוּסָה בְּעִירוֹ, הוֹלֵךְ לְבֵית הַכִּנּוּסָה. כ"ח. וְהַבְדִּילָה, דְּוָקָא בִּסְפָּה. ט"ז: ח' (יג) **גִּשְׁמִים וכו'**. כִּשְׁם שֶׁמִּפְנִין מִפְּנֵי הַגִּשְׁמִים, כִּף מִפְּנִין מִפְּנֵי הַשָּׂרֵב וּמִתּוֹשִׁים. הַגָּהוֹת אֲשֶׁר־י. אָפְלוּ אֵין הָאֵדָם מִצְטַעַר בָּכָף, אֲלֹא שֶׁהַמַּאֲכָל מִתְקַלְקֵל בָּכָף. וְהוּא הָדִין אִם הָעֵת קָר שֶׁהַמַּאֲכָלִים הַשְּׂמָנִים נִקְרָשִׁים לִפְנָיו, אוֹכַל כָּל־סַעֲדָתוֹ בְּבֵית, וְכִלְיָשָׁבֵן אִם מִצְטַעַר מִפְּנֵי הַעָנָה. כ"ח וּלְבוּשׁ. עֵין סָמֶן תֵּרַם סַעֲיָף ג': (יד) **הָרָאשׁוֹן**. וְכִלְיָל שְׁנֵי אֵין צָרִיךְ לֶאֱכֹל בְּצִית בִּסְפָּה אִם יִרְדּוּ גִשְׁמִים, דְּבִקְיָאִים בְּקִבְעָא דְּרִתָּא, וְאֵין צָרִיךְ לֶאֱכֹל בִּסְפָּה בְּשִׁמְצַעַר. וְהוֹרָצָה לְהַחֲמִיר אֵין צָרִיךְ לִקְדַּשׁ בִּסְפָּה, דִּהָא אָמַר וְמֵן מֵאֲתָמוּל, אֲלֹא יֹאכַל שָׁם עַקֵּר כּו'. וְכֵן עָקֵר מִלְתָּא בְּטַעְמָא, דָּאִם יִמְתִּין עִם אֲכִילַת בְּנֵי בֵיתוֹ הַגְּדוּלִים וְהַקְטָנִים, אֵין לָךְ מְנוּחָה שְׂמַחַת יוֹם טוֹב יוֹתֵר מִזֶּה, וְכֵן כִּלְיָהּ פּוֹסְקִים לֹא הוֹכִירוּ הַמִּתְנָה זֹו לַעֲנוּת נֶפֶשׁ בְּיוֹם טוֹב, וְכֵן כְּתֹב הַמֶּגֶן אֲבָרְתָם סָמֶן תֵּרַם בְּפִשְׁיטוֹת, וְעַל הַפֶּת שְׂרוּצִים לֶאֱכֹל בִּסְפָּה אִף שִׁירְדִים טָפִים הַרְבֵּה, כּוּדָאִי לֹא שְׁפִיר עָבְדִי, כּוּדָאִיתָא כִּירוּשְׁלַמִי בְּהָדִיא כִּלְיָהּ פִּטוֹר כּו'. נִקְרָא הָרִיוּט, וְכֵן כְּתֹב הַגָּהוֹת מִיִּמּוּנִית, וְכֵן בְּשִׁלְחַן צִרוּךְ, וְכֵן בְּפִתְרֵייוֹ סָמֶן קֶצֶא, (כ"ז) [כ"ז] דְּרָקִיָּה דְּרָבִי נָעִם וְאִיבָא בְּטוֹל שְׂמַחַת יוֹם טוֹב, וְכֵן בְּתַבְרִי בְּסִפְרֵי חֵק יַעֲקֹב סָמֶן תַּעֲב, וְעוֹר, כִּיּוֹן דְּבִשְׁ"ס מְדֻמָּה זֶה לַעֲבֹד שְׂמוּנָה כּוּס וְשׁוּפָכוֹ עַל פָּנָיו, אִם יִחְזוֹר לְמוֹג בְּעַל־פִּתְחוֹ יִכְעַס עָלָיו יוֹתֵר, כִּיּוֹן שֶׁמִּסְבָּר וְעוֹשֶׂה נֶגֶד רְצוֹנוֹ כּוּדָאִי נִקְרָא חֲסִיד שׁוֹטֵה וְהָרִיוּט, אֲלֹא הָעֵקֶר כִּמְבָאֵר בְּשִׁלְחַן צִרוּךְ וְהַסְכַּמַּת הַפּוֹסְקִים, לֵילָה רֵאשׁוֹן יִקְדַּשׁ בִּסְפָּה, וְיֹאכַל בְּצִית בִּסְפָּה וּבְכָרֶךְ לִישָׁב בִּסְפָּה, וְכִלְיָה שְׁנֵי יֹאכַל בְּבֵיתוֹ וּיִקְדַּשׁ בְּבֵיתוֹ, דָּק וְהָרִיוּט, אֲלֹא הָעֵקֶר כִּמְבָאֵר בְּשִׁלְחַן צִרוּךְ וְהַסְכַּמַּת הַפּוֹסְקִים, לֵילָה רֵאשׁוֹן יִקְדַּשׁ בִּסְפָּה, וְיֹאכַל בְּצִית בִּסְפָּה, וְכִלְיָה שְׁנֵי יֹאכַל בְּבֵיתוֹ וּיִקְדַּשׁ בְּבֵיתוֹ, דָּק

משנה ברורה

הַסְכִּימוֹ לְדִינָא דְּאֵינוֹ אֲסוּר כִּי אִם מִתְחַלֵּת שְׁעָה רְבִיעִית אַחֵר חֲצוֹת הַיּוֹם, וְכִמוֹ שֶׁפֶסֶק הַמַּחֲבֵר בְּסָמֶן תַּעֲא, עֵין שָׁם. וְכִלְיָה פְּרִטִי הַדִּינִים הַמְּבָאֵר שָׁם דְּבָרִים הַמוֹנְעִים לֶאֱכֹל כִּלְיָה לְתַאֲבוֹן שִׁיכִים גַּם פֶּאֶן: ד' (כח) **וּבְשִׁמְכִין וּמִדְקָדֶק וכו'**. רְצוֹנוֹ לומר, דָּאֵז טוֹב לוֹ יוֹתֵר לִלְמַד בְּבֵית, (נג) שֶׁהָאוֹר יִפֹּה לוֹ לְהַרְחִיב דַּעְתּוֹ: (כט) **מִי־שִׁבֶּת עָלָיו. וְהַכֹּל (נ) לְפִי הָעֲנִין, דָּאִם דַּעְתּוֹ מִי־שִׁבֶּת בִּסְפָּה, שִׁישׁ לוֹ מְנוּחָה שָׁם, לומר בִּסְפָּה וְנִלְפָעִמִים מִצּוֹי שִׁישׁ קָר, וּמִצְטַעַר אִם יֵשֵׁב שָׁם הַרְבֵּה לִקְרוֹת וְלַעֲיֵן בְּלִמּוּדוֹ, הוּא פְטוּר]. וְאִם יֵשׁ לוֹ טַרַח רַב לְהִבִּיא סְפָרִים הַרְבֵּה לְלִמּוּדוֹ בִּסְפָּה, (נד) אֲפָשָׁר דְּפִטוֹר. (נז) אָכֵן אִם יֵשׁ לוֹ מְקוֹם לְהִנְיָחָם שָׁם כִּלְיָה חֲזִיב, דָּאֵין זֶה טַרַח: (ל) **רָצָה מֵתִפְלֵל וכו'**. רְצוֹנוֹ לומר, דְּבִאֲיוֹה מְקוֹם שִׁישׁ לוֹ מְנוּחָה יוֹתֵר לְהַתְפַּלֵּל בְּכֻנָּה, שָׁם יִתְפַּלֵּל. (ט) וְאִם הִיָּה לוֹ בֵּית הַכִּנּוּסָה בְּעִירוֹ, מְנִיחַ סְכָתוֹ וְהוֹלֵךְ לוֹ לְבֵית הַכִּנּוּסָה, שָׁפֵן בִּשְׁעָר יָמוֹת הַשְּׁנָה גַּם־כֵּן מְנִיחַ דִּירָתוֹ וְהוֹלֵךְ לוֹ לְבֵית הַכִּנּוּסָה. וְהַבְדִּילָה מְבָדִיל בִּסְפָּה, (ט) שָׁפֵן כִּלְיָהּ הַשְּׁנָה מְבָדִיל בְּבֵיתוֹ: " ח' (לא) **יִירְדּוּ גִשְׁמִים וכו'**. וְכִשְׁם (נח) שֶׁמִּפְנִין מִפְּנֵי הַגִּשְׁמִים, כִּף מִפְּנִין מִפְּנֵי הַשָּׂרֵב וְיִתּוֹשִׁים, וְאָפְלוּ אֵין הָאֵדָם מִצְטַעַר בָּכָף, אֲלֹא שֶׁהַמַּאֲכָל מִתְקַלְקֵל בָּכָף. (טט) וְהוּא הָדִין אִם הָעֵת קָר שֶׁהַמַּאֲכָלִים הַשְּׂמָנִים נִקְרָשִׁים לִפְנָיו, (ס) יָכוֹל לֶאֱכֹלוּ בְּבֵית, וְאֵין צָרִיךְ לַחְזוֹר עַד שִׁיגְמֹר סַעֲדָתוֹ, אָפְלוּ אוֹכַל אַחֵר כִּף מַאֲכָלִים אַחֲרִים שֶׁאֵינָם נִקְרָשִׁים, וְכִמוֹ בְּסַעֲיָף וּ בְּפִנָּה מִפְּנֵי הַגִּשְׁמִים שֶׁאֵין צָרִיךְ לַחְזוֹר**

שער הציון

ד' (נג) רש"י: (נג) מִגֵּן אֲבָרְתָם. וְכַעֲיֵן זֶה כְּתֹב בְּפִרְשָׁה, דַּעֲכָשׁוּ בְּזִמְנֵנו שָׂרֵב כִּי בֵיתוֹ אֵינָם בִּסְפָּה כִּלְיָהִים כִּי אִם בְּשַׁעַת אֲכִילָה, צָרִיךְ לִלְמַד אָפְלוּ דָבָר עֵינֵן בִּסְפָּה: (נד) עֵין מִגֵּן אֲבָרְתָם: (נס) ח"י אָדָם בְּשֵׁם אֱלֹהֵי רַכָּה: (נו) כ"ח וּמִגֵּן אֲבָרְתָם: (נז) ט"ו. וּמִזֶּה נִלְמַד דָּאוֹתָן אֲנָשִׁים שְׂרָגִילִין לְשִׁמְעַ כִּלְיָהּ שְׁנָה בְּבֵית הַכִּנּוּסָה, יָכוֹלִין לְשִׁמְעַ בִּסְכּוֹת גַּם־כֵּן בְּבֵית הַכִּנּוּסָה: ח' (נח) פּוֹסְקִים: (נט) וְכִלְיָשָׁבֵן אִם הָאֵדָם בְּעַצְמוֹ מִצְטַעַר מִפְּנֵי הַעָנָה דְּמֵתֵר לְצֵאת מִסְפָּה: (ס) מְכַל־מְקוֹם בְּעוֹר שֶׁלֹּא תִתְחִיל לֶאֱכֹל מַאֲכָלִים הַנִּקְרָשִׁים, כְּגוֹן שְׂאוּכַל פֶּת לְהַמוּצִיא יוֹתֵר מִכְּבִיצָה, צָרִיךְ לֶאֱכֹל בִּסְפָּה דְּוָקָא, וְלֹא יֵצֵא מִהַסְפָּה עַל־סִמָּךְ הַמַּאֲכָלִים הַנִּקְרָשִׁים שִׁיֹּאכַל אַחֵר כִּף [בְּכוּרֵי יַעֲקֹב]: (סא) גְּמָרָא. וּמִשְׁמַע דָּאִם לֹא הָיָה אֲנִינָא דַּעְתָּה אֲסוּר, וְלֹא מְקָרִי מִצְטַעַר כְּזֶה כְּמָה שִׁיִּצְטַרֵּךְ לְהַסִּיר מִן

באר הגולה

ג משנה שם.

הערות והערות

- עֵין סָמֶן תֵּרַם בְּמִשְׁנֵי ס"ק כ"ח־כ"ט לַעֲנִין אִם רַב כְּנִי אָדָם אֵינָם מִצְטַעְרִים כְּזֶה.
- עֵין סָמֶן תֵּרַם בְּמִשְׁנֵי ס"ק כ"ח חֲלוּק בֵּין סָתָם אָדָם לְאִסְטָנִים.

איש מצליח

מור"ם ס"ה 1. וכן פסקו הרבה אחרונים ספרדים, ומהם מרן החיד"א כיוסף אמן (סוף סמן מ"ח), שהטוב והישר להחמיר בזה, וכן פסק הבא"ח (ש"א פרשת האינו הי"ב). מיהו לדעת רב הראשונים ומרן פטור מלאכל בִּסְפָּה אִף כִּלְיָה רֵאשׁוֹן אִם יִרְדּוּ גִשְׁמִים, וְכִמוֹ שֶׁכְּתֹב הָרַב מֵאֲמַר מְרָדְכִי (סק"ו). עֵין שָׁם. וְהַכִּי נִקְטָנוּ. וְאִם רוּצָה לְהַחֲמִיר עַל עַצְמוֹ וְלֶאֱכֹל בְּצִית בִּסְפָּה, אֵין לְכַרֵךְ לִישָׁב בִּסְפָּה. [כֵּן פֶּסֶק בְּחִיוֹן עֲבָדִיה (עמוד קכ"ב). וּמְכַל־מְקוֹם אַחֵר שִׁיפְסְקוּ הַגִּשְׁמִים יֹאכַל עוֹר בְּצִית, שֶׁהָרִי מַה־שֶּׁאֲכַל בְּתַחֲלָה לֹא יֵצֵא יְדִי חוּבָה לְדַעַת מֶרֶן. וְטוֹב שִׁיֹּאכַל יוֹתֵר מִכְּבִיצָה, כְּדִי שִׁיִּיכַל לְכַרֵךְ לִישָׁב בִּסְפָּה כְּלִי שׁוּם תִּשָּׁשׁ (עֵין בְּמִשְׁנֵי ס"ק ל"ה וְכַהֲ"ח אוֹת ע"ו). וְעֵין בְּעַמּוּד תַּבָּא (הַעֲרָה 1):

הַמַּאֲכָל, וְלֹא אֲכִין הַטַּעַם. וְאוֹלִי תִלּוּי הַדָּבָר לְפִי נִשְׁרֵת הַקְּסָמִין, דָּאִם נוֹשְׂרִים הַרְבֵּה וְעַל־יְדֵי זֶה נוֹפְלִים עַל רֵאשׁוֹ אוֹ לְתוֹךְ הַמַּאֲכָל וּמִתְקַלְקֵל הַמַּאֲכָל, הוּא דְּמִי לְמִשְׁתַּסְרַח הַמַּקְפָּה. וְשָׁם בְּעוֹבְדָא דְּרַב יוֹסֵף לֹא הָיָה כָּל־כָּף בְּאִפְּן זֶה, וְעַל־כֵּן לֹא הִפָּר אֲלֹא מִשׁוּם דְּאֲנִינָא דַּעְתָּה: (סג) רש"י וְהַרְמָכ"ם בְּפִרְשׁוֹ הַמַּשְׁנָה וְחִדּוּשֵׁי רִיטְבָ"א וְאוֹר זָרוֹעַ. וְאִף שֶׁרָאִיתִי כָּל כּוּ בּוֹ שֶׁמִּפְרֵשׁ בַּהֲפוּךְ, לֹא הִעֲמַקְתִּיו נֶגֶד כִּלְיָהִי דְּבִתּוֹתָא: (סד) הַרְשָׁב"א וְהַרְבָּא"ד וְתוֹסְפוֹת בְּפִרְקָה שְׁלִישָׁה שֶׁאָכְלוּ. וְעֵין בְּהַגְרָ"א שֶׁכְּתֹב שֶׁהַשְּׂעָר הוּא כֵּן, וְכֵן רָאִיתִי בְּמֵאֲמַר מְרָדְכִי שָׂרֵב הַפּוֹסְקִים סוֹבְרִים כּוּתִיָּהוּ: (סד) פִּרֵי מְנַדִּים וְדָרֶךְ הַחַיִּים וְעַל־"ח וְכִית מֵאִיר וְחִי אָדָם: (סה) ח"י אָדָם וְכַבּוּרֵי יַעֲקֹב, וְתִלְיָה מִהָא דְּפֶסֶק הַמֶּגֶן אֲבָרְתָם בְּסָמֶן רַפֵּט שִׁיִּמְתִּין עַד חֲצוֹת לֵילָה אוֹלִי יִבִּיאוּ לוֹ לְקִדּוּשׁ:

הלכות ספה סמן תרלט

(לו) ויקדש בספה כרי שיאמר זמן על הספה (תרומת הדשן סימן צה): ו (לו) * הִיָּה אוֹכֵל בַּסֶּפֶה וירדו גִּשְׁמִים, וְהִלֵּךְ לְבֵיתוֹ וּפָסְקוּ הַגִּשְׁמִים, אִין מְחִיבִין אוֹתוֹ לְחֹזֵר לַסֶּפֶה (לה) עַד שִׁיגְמַר סַעֲדָתוֹ: ז (לט) * הִיָּה יֵשֵׁן וְיִרְדּוּ גִשְׁמִים בַּלַּיְלָה, וְנִכְנָס לְתוֹךְ הַבַּיִת וּפָסְקוּ הַגִּשְׁמִים, (מ) אִין מְטַרְיָחִין אוֹתוֹ (מא) לְחֹזֵר לַסֶּפֶה כָּל־אוֹתוֹ הַלַּיְלָה, אֲלָא (מב) יֵשֵׁן בְּבֵיתוֹ עַד שִׁיעָלָה עֲמוּד הַשַּׁחַר,

באר היטב

כזית אחר סעדתו. תרומת הדשן. דרכי משה. הגהות מנהגים. מגן אברהם. ושו" קטב דגם בלילה שני יש חיוב בכזית בירידת גשם. אלא דכשני אין לברך לישב בספה אם ירדו גשמים. עין שם: ז (טו) מטריחין. נראה לי דוקא כששכב כבר. אבל אם עדין לא שכב יחזר לספה. מגן אברהם. עין שם:

לברך. עין שם. ועין בקנטרס אחרון למחזיק ברכה שכתב בשם הארחות חיים שכתב בשם הר"ם ג"ע דנכון כל־סעדת הלילה הראשון לאכל בספה אפלו ירדו גשמים. עד כאן לשונו. וכן הוא בתשובת זקן אהרן סמן (קסא) (קסה). עין שם. וכיון שכן הפא לעשות כן אין מוניהין אותו. על־כן לא אמרו כל־הפסוק כו' אלא בשאר ימים חוץ מלילה ראשון. וצריך עיון:

משנה ברורה

להמתין (טו) עד חצות הלילה פן יעבר (טו) הגשם, דאם יעבר יכנס לספה ויברך ברכת לישב בספה ויאכל, ויוצא בזה [ידין] המצות עשה לכלי עלמא. ויש מאחרונים שכתבו דאין כדאי להמתין כל־כך, דאם ימתין עם אכילת בני ביתו הגדולים והקטנים, אין לך מניעת שמחת יום טוב יותר מזה [שערי תשובה]. וכן באליה רבה ופרי מגדים לא הזכירו שעור חצות רק בשעה או שתיים, ואם לא פסקו יעשה או קדוש בספה, כמו שכתב הרמ"א: (לו) ויקדש בספה כרי שיאמר זמן וכו'. רצונו לומר, דלקאוריה הנה לו לעשות בהפוך, שיקדש בבית ויאמר גם־כן שם ברפת שהחנינו לזמן הנה ויאכל כל־סעדתו שם, ורק בסיום הסעדה יכנס לספה ויאכל כזית שם, אלא דבזה הנה צריך לברך עוד ברפת זמן משום ספה, ואין נכון להרבות בברכות. לכך טוב יותר שיקדש מתחלה בספה, ומהנה קאי ברפת זמן על הספה גם־כן [דאפלו אם נימא דפסוק או מספה, מפל־מקום יוצא בזה, דלא גריעא דבר זה מאלו ברך שהחנינו כחל בשעת עשיה בספה דיוצא בזה], ויאכל בספה כזית ושאר סעדתו יאכל בביתו. ואם פסקו הגשמים, (סא) אפלו כבר ברך ברפת המזון על האכילה הקודמת, צריך לאכל עוד הפעם (סט) כשעור ביצה ומעט יותר בספה ולברך לישב בספה, כדי לצאת לדעת הפוסקים דסבירא להו דאינו יוצא במה שאכל בעת הגשם. (ע) והוא כשעדין לא שכב, אבל אם כבר שכב אין צריך לקום מן המטה, דאם מצטער חוב הרי כבר יצא באכילתו, ואם מצטער פטור אין צריך לקום מן המטה, כמבאר בסעיף ז. ומה־שכתב הרמ"א לילה הראשון, דבלילה השני (עא) מקדש בביתו ויברך זמן על יום טוב ויאכל סעדתו, ובסוף הסעדה יאכל כזית בספה, ולא יברך לישב בספה, וגם לא יברך שהחנינו על הספה, ויסמך בזה על שהחנינו שברך כליל ראשון. (עב) ולכתחלה (עג) טוב להמתין גם בלילה שני מעט עד שיפסקו הגשמים. ואם אכל בביתו, ורק כזית בסוף הסעדה בספה כאשר כתבנו, ואחר כך פסקו הגשמים, צריך לכנס לספה ולאכל כשעור, דהינו יותר מפביצה, ולברך לישב בספה [אחרונים]. ועין לקמן בסמן תרמ סעיף ד מה־שכתבנו שם בענין זה: ו (לו) הִיָּה אוֹכֵל בַּסֶּפֶה. הוא הדין (עז) כשהיו יורדין גשמים כשהנה בביתו ואכל בביתו, אין צריך לפסק סעדתו בביתו, אלא גומר בביתו: (לה) עַד שִׁיגְמַר סַעֲדָתוֹ. אבל אם לא ישב עדין לאכל בביתו, (עא) אף שפסק מלאכל בספה והלך לבית, צריך לחזר לספה אם פסקו הגשמים: ז (לט) הִיָּה יֵשֵׁן וְיִרְדּוּ גִשְׁמִים וכו'. והוא הדין כשהנה ישן בתחלת הלילה בביתו מתמת גשמים ופסקו [חיי אדם]: (מ) אִין מְטַרְיָחִין אוֹתוֹ וכו'. ודוקא (עו) כששכב כבר, אבל אם עדין לא שכב (עו) יחזר לספה [מגן אברהם]. ובספר בגדי ישע וכן במאמר מדרכי מסתפקים בזה, אחרי שכתב הנה לו טרחא להכניס הפרים והקסות לתוך הבית, אפשר שלא הטריחו לחזר ולהעלותם²: (מא) לְחֹזֵר לַסֶּפֶה. והוא הדין מי ששוכב בספה שיש לה לעטיין [מרגוס: גג נפתח], ובשעת הגשמים סגרו אותן ואחר כך פסק הגשם, נראה (עט) שאין צריך לעלות על הספק לפתח הלעטיין שפתם בשעת הגשמים. אבל אם יכול לפתחם בספה על־ידי חבלי צריך לעמוד ולפתחם, שאין זה רק מעט טרחא ולא מקרי מצטער [בבברי יעקב]: (מב) יֵשֵׁן בְּבֵיתוֹ עַד וכו'. ואפלו אם הקיץ,

שער הציון

זה ראיתי כמעשה רב. אף דהגנ"א איל לשטחו דפסק לגמרי כשטת התוספות דמצטער פטור אף בלילה הראשון, ומה־שכתב שם דאסור לישן וכו' הינו באינו מצטער. וצריך עיון: (עא) אליה רבה ודרך החיים וחי אדם, ובשו"י. ואף דבמגן אברהם העתיק דמדינא אין צריך כלל כליל שני לאכל בספה כשמצטער. דמכבן בה על אדך פוסקים דפטרי מצטער אף כליל ראשון ודבכרי תרומת הדשן. לא ראיתי לסתם כן לדיוא. אחר דהאליה רבה הביא שמהרא"י חור בו למעשה מזה הפסק. וגם ראיתי בבכרי יוסף הביא בשם תשובת דרכי דסבירא לה דלילה שני שזה בענין זה ללילה ראשון: (עב) דרך החיים וחי אדם: (עג) ומי שאין רוצה להחמיר בזה אין לדקדק עליו. דהשו"י הביא בשם תרומת הדשן דכליל שני אין צריך להמתין רק עד זמן אכילה. עין שם: ו (עד) ריטב"א ור"ן, והוכח כחי אדם: (עא) אליה רבה ודרך החיים: ז (עו) ואפלו אם שכב בבגדיו, גם־כן יש לומר דאין צריך לעמוד ולילך לספה [פרי מגדים]. אכן בתחזית השקל מסתפק בזה, דאפשר דהקיעה לחזר לא חשיב טרחא. עין שם. וכן בבבברי יעקב מסתפק בזה: (עו) כחב בפרי מגדים: כשפשט בגדיו יש לומר דאף שלא שכב עדין. טרח ללכש ולילך לספה. ובבבברי יעקב מסתפק גם בזה. עין שם: (עט) אבל כאמצע סעדתו אפשר שגם אם צריך לעלות על הספק צריך לפתחם, שאין בזה הפסק סעדה וטרחא כל־כך כמו לעלות לספה בסעיף ו [שם]:

שערי תשובה

סוף האכילה יאכל כזית בספה בלא ברכה, ויברך ברכת המזון בביתו. עין שם. ועין בעשרת זגים שלילה הראשון אוכל כזית בספה, ויגמר הסעדה בבית ויברך שם. וכחב מחזיק ברכה בשם ורע אמת ויברך המוציא על־דעת לגמר סעדתו בבית, ואם ברך בספה על הכזית הרי גורם ברכה שאינה צריכה. ועין שם עוד בשמו שכתב שכני אדם שיש להם סכות גג של לוחות, וסוגרים בגשמים, וכשפוסקים מיד פותחים והספק גנוב ויכולים לסער שם, מצוה קעבדי. והם חובים בספה כיון שאינם מצטערים וצריכים לברך. עין שם. ועין בקנטרס אחרון למחזיק ברכה שכתב בשם הארחות חיים שכתב בשם הר"ם ג"ע דנכון כל־סעדת הלילה הראשון לאכל בספה אפלו ירדו גשמים. עד כאן לשונו. וכן הוא בתשובת זקן אהרן סמן (קסא) (קסה). עין שם. וכיון שכן הפא לעשות כן אין מוניהין אותו. על־כן לא אמרו כל־הפסוק כו' אלא בשאר ימים חוץ מלילה ראשון. וצריך עיון:

באור הלכה

ו * הִיָּה אוֹכֵל בַּסֶּפֶה וְהִלֵּךְ לְבֵיתוֹ וּפָסְקוּ הַגִּשְׁמִים וכו'. הנה כלבוש איתא כשהתחיל לאכל, וכן איתא בכל בו ורבונו ירחם. אמנם ברשו"י איתא כשישכב לו פסקו. וכן משמע לשון הביתא. ועל־כל־פנים אם פסקו קדם שישכב משמע דאפלו לרשו"י מחיב לחזר לספה, וכן כתב באליה רבה, וכן סתמתי בפנים:

תשובה]. וכן באליה רבה ופרי מגדים לא הזכירו שעור חצות רק בשעה או שתיים, ואם לא פסקו יעשה או קדוש בספה, כמו שכתב הרמ"א: (לו) ויקדש בספה כרי שיאמר זמן וכו'. רצונו לומר, דלקאוריה הנה לו לעשות בהפוך, שיקדש בבית ויאמר גם־כן שם ברפת שהחנינו לזמן הנה ויאכל כל־סעדתו שם, ורק בסיום הסעדה יכנס לספה ויאכל כזית שם, אלא דבזה הנה צריך לברך עוד ברפת זמן משום ספה, ואין נכון להרבות בברכות. לכך טוב יותר שיקדש מתחלה בספה, ומהנה קאי ברפת זמן על הספה גם־כן [דאפלו אם נימא דפסוק או מספה, מפל־מקום יוצא בזה, דלא גריעא דבר זה מאלו ברך שהחנינו כחל בשעת עשיה בספה דיוצא בזה], ויאכל בספה כזית ושאר סעדתו יאכל בביתו. ואם פסקו הגשמים, (סא) אפלו כבר ברך ברפת המזון על האכילה הקודמת, צריך לאכל עוד הפעם (סט) כשעור ביצה ומעט יותר בספה ולברך לישב בספה, כדי לצאת לדעת הפוסקים דסבירא להו דאינו יוצא במה שאכל בעת הגשם. (ע) והוא כשעדין לא שכב, אבל אם כבר שכב אין צריך לקום מן המטה, דאם מצטער חוב הרי כבר יצא באכילתו, ואם מצטער פטור אין צריך לקום מן המטה, כמבאר בסעיף ז. ומה־שכתב הרמ"א לילה הראשון, דבלילה השני (עא) מקדש בביתו ויברך זמן על יום טוב ויאכל סעדתו, ובסוף הסעדה יאכל כזית בספה, ולא יברך לישב בספה, וגם לא יברך שהחנינו על הספה, ויסמך בזה על שהחנינו שברך כליל ראשון. (עב) ולכתחלה (עג) טוב להמתין גם בלילה שני מעט עד שיפסקו הגשמים. ואם אכל בביתו, ורק כזית בסוף הסעדה בספה כאשר כתבנו, ואחר כך פסקו הגשמים, צריך לכנס לספה ולאכל כשעור, דהינו יותר מפביצה, ולברך לישב בספה [אחרונים]. ועין לקמן בסמן תרמ סעיף ד מה־שכתבנו שם בענין זה: ו (לו) הִיָּה אוֹכֵל בַּסֶּפֶה. הוא הדין (עז) כשהיו יורדין גשמים כשהנה בביתו ואכל בביתו, אין צריך לפסק סעדתו בביתו, אלא גומר בביתו: (לה) עַד שִׁיגְמַר סַעֲדָתוֹ. אבל אם לא ישב עדין לאכל בביתו, (עא) אף שפסק מלאכל בספה והלך לבית, צריך לחזר לספה אם פסקו הגשמים: ז (לט) הִיָּה יֵשֵׁן וְיִרְדּוּ גִשְׁמִים וכו'. והוא הדין כשהנה ישן בתחלת הלילה בביתו מתמת גשמים ופסקו [חיי אדם]: (מ) אִין מְטַרְיָחִין אוֹתוֹ וכו'. ודוקא (עו) כששכב כבר, אבל אם עדין לא שכב (עו) יחזר לספה [מגן אברהם]. ובספר בגדי ישע וכן במאמר מדרכי מסתפקים בזה, אחרי שכתב הנה לו טרחא להכניס הפרים והקסות לתוך הבית, אפשר שלא הטריחו לחזר ולהעלותם²: (מא) לְחֹזֵר לַסֶּפֶה. והוא הדין מי ששוכב בספה שיש לה לעטיין [מרגוס: גג נפתח], ובשעת הגשמים סגרו אותן ואחר כך פסק הגשם, נראה (עט) שאין צריך לעלות על הספק לפתח הלעטיין שפתם בשעת הגשמים. אבל אם יכול לפתחם בספה על־ידי חבלי צריך לעמוד ולפתחם, שאין זה רק מעט טרחא ולא מקרי מצטער [בבברי יעקב]: (מב) יֵשֵׁן בְּבֵיתוֹ עַד וכו'. ואפלו אם הקיץ,

ס ברחא שם דף כט. ע שם בבבבריא.

איש מצליח

שעה"צ סקס"ט 1. אף על פי שמעקר הדין אפשר לברך אפלו אוכל רק כזית, משום שרב הפוסקים סוברים שלא יצא ידי חובה בתחלה, וכן דעת מרן. וכיון שהמתחלת במצוה שפיר דמי לברך וכמו שכתב בשו"ת יבי"א (ח"ה סמן מ"ב), עין שם, מפל־מקום נכון שלא להכנס לזה, אלא יאכל יותר מסביצה, ויברך כלי שום חשש: משנ"ב סק"ס 2. ולכתחלה נכון להחמיר שכל־עוד שלא ישן יחזר לספה, וכן לעיל גבי אכילה כל־עוד שלא אכל יחזר לספה. ועין מה־שכתבנו בהערה בסוף הספר: